AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

29 HAZİRAN 1965 FİYATI : 1 LİRA

Turizm Meselesi

CHP de Maceracı Tasfiyesi

Şiddetli Baş Ağrılarını

OPON

teskin eder

OPON baş, diş, adale, sinir ağrılarına karşı faydalıdır
OPON bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır
OPON günde 6 tablete kadar alınabilir

(Faal - 4253) - 333

Sayı: 470 Cilt: XXVII Yıl: 10

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi
Mübin Toker

Yazı işleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı : Metin Toker. Atilla Bartınlıoğlu, Güneri Cıvaoğlu, Egemen Bostancı ve Kentin Taşcıoglu (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - Magazin Kısmı : Jale Candan, Tüli Sezgin,. Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil Musiki : Daniyal Eriç - Tiyatro : Naciye Fevzi, Lûtfi Ay - Sinema: T. Kakınç - Spor: Villan Aşir Savaşır.

Resim:
Ali Parmakerli - Hakkı Tümgan

Fotoğraf
Sungar Taylaner

Klişe
Özdoğan Klişe Atelyesi -

Yazı İşleri
Rüagârlı Sokak No. 15/2
Tel: 11 39 92

İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân Şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı Yer
Milli Eğitim Basımevi

Basıldığı tarih
28.6.1963

Fiyatı 1 Lira

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Geçenlerdeki "Atatürk Devrimleri - Atatürk Devri" basılı başyazımızda alâkalı olarak aldığımız mektuplardan biri dikkatimizi çekti. Daktilo ile yazılmış mektubun altında isim olarak sadece bir "H. Özgül" vardır. Mektupta, bugün hesap vermekte olan bir avuç sergüzeştçinin kendilerine paravana yaptıkları bir felsefe kâğıt üzerine dökülmüştür.

Mektubun sahibi yazdıklarına samimiyetle inandırılmış biri midir, yoksa bu felsefenin ticaretini yapan grupa mı mensuptur, biliniyoruz. Yazının çok kibar ve efendice bir üslûpla kaleme alınmış olması bize birinci ihtimali kuvvetli gösterdi. Mektup okunduğunda, İyiniyetli bir takım insanların aldanmalarına, aldatılmalarına sebep olan "Temeldeki Hata" bütün çıplaklığıyla belirmektedir.

Bakınız, mektup nasıl başlıyor:

"Efendim, biz Atatürkü çizmeli, eli kırbaçtı, sert bakışlı, otoriter bir general olarak değil, ilerilik ve gerçek İnsanlık dâvamızın eşsiz bir onları ve fikri varlığımızın ışığı olarak benimsiyoruz. Bu gerçek karşısında, sizin tâbirinizle, biz, saat ibrelerinin 9.05 üzerine gelmesini ve Atatürk devrinin canlanmasını,' toplum haklarına karşı şiddet yaratmak için değil, ilerilik imkânlarım sıhhatli bulundurmak gayesiyle özlüyor ve istiyoruz."

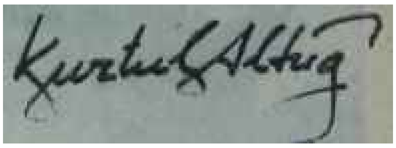
Şimdi, Atatürke sevgisi ve saygısı bu olan kimsenin Devrimler hakkındaki teşhisini okuyunuz:

"Malûmdur ki, gerçek mânada demokrasi millî İradeye kulak vermeyi ve ona. karşı mutlaka saygılı olmayı gerektirir. Bu takdirde, büyük bir ekseriyetin devrimleri istemediği hakikatini göz Önüne alarak, ekseriyetin istediği şekle, yani geriye dönmemiz lâzımdır. Bunu yapamıyacağımıza göre şu idare tarzımıza bir isim bulmak mecburiyetindeyiz."

Türkiyede "büyük bir ekseriyet'in "devrimleri istemediği hakikati" sadece, asıl maksatlarının ne olduğu her gün Mamakta biraz daha iyi meydana çıkan bir maceracı zümrenin propagandasından ibarettir. Bugün Türkiyede "büyük bir ekseriyet" gözlerini Atatürk Devrimleriyle açmıştır. Hiç o ekseriyet. Devrimleri istemez olur mu? Böyle bir masala nasıl inanılabilir? Devrimler başlamış 1923-te. Şimdi, sene 1963. Aradan, geçmiş kırk yıl. Bu kırk yılın onbeşinde, başta Atatürküı kendisi. 1946'ya kadar, hep aynı iktidar ekibi. Eğer kırk yılın sonunda, inandırılmak istenildiği gibi, "büyük bir ekseriyet" Devrimlere karşıysa ve o yüzden Demokrasi değil de, biz bir Talat Aydemir diktasına muhtaçsak yuf olsun bizlere, yuf, olsun bütün devrimlere, yuf olsun onları yapma, yerleştirme çabasına: Akıl mıdır, bu? İnanılır mı Uma?

Hayret!

Saygılarımızla

içindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Yüce Divan — Yassıada Mahkemesi, Köpek veya Bebek Davalarıyla başlayacak yerde bir Örtülü Ödenek ve bir Anayasayı İhlâl Dâvasını ele alıp süratle, spektaküler tarzda neticeye ulaşmış olsaydı son üç yıl içinde karşılaştığımız pek çok güçlük belirmeyecekti bile..

Bu hafta, Yüce Divan halinde göreve başlayan Anayasa Mahkemesi, inanılmaz bir skandal olan ve D. P. devrinin tipik iş görme zihniyetini temsil eden Kromit Dâvası dosyası yerine ilk olarak Ethem. Menderesin bir zimmet dosyasını açtı. Baki Milli Savunma Bakanı bir takım boş ses alma bantlarıyla bir tabancayı zimmetine geçirmiştir! Ethem Menderes ilk celseye gelmedi ve duruşma talik olundu.

Gerçi Kromit Dâvası da gündemdedir ve Temmuzun başında, bu büyük rezaletin -millete milyonlara mal olmuştur ve son zamanlarda bir de, bir amerikan firmasına Oğuz Akal yerine 1 milyon dolara yakın para ödemek Zarureti hasıl olmuştur- hesabının görülmesine başlanacaktır. Ama dikkatler dağılmadan projektörün bu dosya üzerine çevrilmesi umumi efkârla münasebet bakımından her halde daha faydalı olacaktı. Şimdi, ilk dâvanın önemsizliğinin gölgesi, hiç şüphe yok ötekinin önemi üzerine gölge düşürecektir.

Yüce Divanın gündemindeki diğer bir "alâka çekici dâva", İhtilâl sonrası Ticaret Bakanlarından Mehmet Baydurla alâkalı "Arpa satışı dosyası"dır.

'Yüce Divanın nasıl bir duruşma tarzı ve usulü tatbik edeceği, süratin ne olacağı ilk celselerde anlaşılacaktır. Davan bir dâvayı bitirip ötekine geçmeyecek,

Anayasa, Mahkemesi Bakanlarla ilgili dâvalara bakıyor

Gene sol kulak sağ elle mi gösterilecek, acaba ?

tatbik edeceği, süratin ne olacağı ilk celselerde anlaşılacaktır. Divan bir dâvayı bitirip ötekine geçmeyecek. bir çok dâvayı bir arada yürütecektir.

Turizm — Egenin girin bir sahil şehri olan Bodrumda, son günlerde hemen herkes birbirine aynı soruyu sormaktadır:

"— Acaba Kuno memleketine dönebilecek mi?"

Kuno Almanyanın en yüksek tirajlı dergilerinden biri olan Kristal Star'ın gezi yazarıdır ve son 20 gün içinde Bodrumun en popüler siması haline gelmiştir. Kuno, Bodrum sokaklarında dolaşırken bütün gözler onu takip etmekte ve bir çokları üzüntüyle başlarını iki yana sallıyarak:

"— İşte bizdeki turizm anlayışı. Böyle gidersek değil memlekete turist akını sağlamak, elimizdekiler! dahi kaçırırız." demektedirler.

Afrika sahillerini baştanbaşa dolaştıktan sonra gezi notlarından kazandığı parayla satın aldığı Pandochara yatına atlıyarak Almanyadan Türkiyeye gelen ve yaz tatilini öteden beri adını işittiği Bodrumda geçirmek isteyen Kuno; şimdi adli makamların müdahalesiyle bu küçük sahil şehrinde ikamete mecbur edilmektedir.

Meselenin aslı küçük bir adlî vakaya dayanmakta: dır. Bodruma gelişini müteakip burada annesi rus, babası Belçikalı olan Lena adlı bir kızla tanışan Kuno şehrin sokaklarında sık sık genç kızla görülmeğe başlamış ve bu durum genç yazarın başına olmadık dertler açmıştır.

Lena ile birlikte şehir dışında sık sık gezilere çıkan Kuno, bir gün takip edildiğimi farketti. Ondan sonraki günler de diğerlerinden pek farklı olmadı. Genç çift arkalarında kendilerini gölge gibi takip eden bir grup gençle birlikte alışverişe gidiyorlar, yüzüyorlar, bu bir salkım yavere aldırmadan günlük hayatlarını yaşıyorlardı. Ancak bu takip nihayet bir gece gençler mendirekte mehtap seyrederlerken tecavüz halini alınca meselenin rengi değişti. O gece Kunonun yanına gelerek Lenayı kendilerine teslim etmesini istediler.

Kuno durumu pek kavrıyamamıştı. Fakat mütecaviBİerin harekete geçmeleri üzerine yumruklaşma başladı. Kavga ancak gürültüye etraftan yetişenler sayesinde önlenebildi.

Olayın bundan sonraki kısmı birincisinden çok daha eğlencen oldu. Bodrum •savcısı ve kaymakamı birer işgüzarlık örneği verdiler. Kunodan istediklerini zorla elde edemiyen gençler davacı olduklarını ve genç çift hakkında adi hakaret, türklüğe hakaret ve alenen fuhuş suçlarından takibata geçilmesini istediler. Bir komiserin uğraşmaları, aracılık etmesi de fayda verinedi. Kuno ve Lena polig nezaretinde sık sık karakola götürüldüler ifadeler alındı, zabıtlar tutuldu. Bu ara da mesele. Batı Almanyanın - İzmir Konsolosuna ve İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekataya da intikal etmişti. Bekata Muğla Valisine telefon ederek yapılan itaba muamelenin telâfisini istedi. Ancak bir kere ok yaydan çıkmıştı. Bu sebeple hatayı telâfi etmek üzere tutulan yol da son derece eğlenceli oldu. Genç çift bir gece yarısı mendireğe götürülerek burada bir keşif yapıldı. Metrelerle - Kunonun Lenadan ne kadar uşaklıkta oturduğu ölçüldü ve neticede alenen fuhuş olmadığı tespit- edildi. Zaten gençler de dâvalarından vazgeçmişlerdi.

Geriye bir mesele kalmıştı.

"— Türklüğe hakaret."

Bu suçla dâva açılması "Adliye Bakanlığına bağlı olduğundan şimdi Kuno ve Lena Almanya'ya dönüp evlenebilmek için günlerdir Ankaradan bir kâğıdın gelmesini bekliyorlar ve soranlara "Belli olmaz, galiba bu gidişle kışı da Bodrumda geçirmeğe mecbur kalacağız" diyorlar.

Kuno ile Lena
Mendirekte baskın!

Dünyadan Akisler

Romanya — Sovyet - Çin ihtilâfında Doğu Avrupayı kendi tarafına çekmiş olan Rusyanın bu durumu daha uzun müddet devam ettiremiyeceği tahmin olunuyor. Bir hafta kadar önce Çin komünist partisinin Rusyaya gönderdiği bir mektup Sovyet basınına intikal ettirilmediği halde, Romen Parti gazetesinde üç sütun üzerinden, yayınlandı. Buna Kurtçevin bazı beyanatlarının bu gazetede yayınlanmayışı da eklenirse meselenin önemi ortaya çıkar. Bilindiği gibi Doğu Avrupanın iktisadi birleşmesi meselesinde Sovyet Rusya ile Romanyanın derin görüş ayrılıkları vardı. Şimdi Çin bu açık kapıyı zorlayarak Doğu Avrupaya sızmaya çalışıyor.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl: 10 29 Haziran 1963 Sayı: 470 Cilt: XXVII

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Hayırlı musibet

Şimdi, milletçe daha iyi anlıyoruz ki toplum hayattıda da, tıpkı denizlerde olduğu gibi, iki çeşit sükûnat oluyor: Fırtınadan önceki ve fırtınadan sonraki.. Bunlardan birincisi, belki de asırlardır yabancımız değildir.. İkincisine ise, uzun süredir hasret bulunuyorduk. 20-21 Mayıstan bu yana, böyle bir sükunun memleketimize geldiğini hissetmemek kabil değildir. Bitirdiğimiz hafta içinde umumi efkârı alâkadar eden ve gazetelerin başlıklarını teşkil eden hâdiselerin ne olduğuna şöyle bir bakmak bu inancı kuvvetlendirecektir. Nihayet normal memleket ve millet işleri, Hükümet çalışmalarındaki yeni değişiklik tasavvurları. Konsorsiyum ve Müşterek Pazar -meseleleri, Eğitim ve Turizm konularındaki hazırlıklar ön plâna geçmiştir.

Bu, her şey bir kapalı rejimdeki mezarlık sessizliği içinde cereyan ediyor ve edecektir mânasına alınmamalıdır. Sert tartışmalar, çekişmeler, arada sırada kasalar, polemikleri muallâktaki Bakanlara karşı kampanyalar, partilerin içinde dalgalanmalar daimi surette olacaktır. Açık rejimin hususiyeti -ve bir bakıma zevki- budur. Hükümet her zaman tenkit olunacaktır. Bir takım kimseler işler daha iyi yürüsün, bir başka takım "Onlar kalksın, ben oturayım" diye mücadele edecektir. Bu istikamette çok şey istismar da olunacaktır. Ama demokratik sistem bu zahiri düzensizlik içinde bir düzendir.. Kapalı rejimin ise, zahiri bir düzen içinde düzensizlikten başka şey olmadığı artık herkes tarafından anlaşılmıştır.

Topluma bu ferahlığı veren, biri intikam, biri cunta sevdalısı iki uçun ikisinin de ve birlikte bütün itibarlarını, güçlerini tesirlerini kaybetmiş olmasıdır. Aslında bunların Siyama Kardeşler olduğu, bu mecmua ve daha bir çok başka kimseler tarafından hep söylenmiştir. Biri ötekinin körükçüsü ve adeta meşru mazereti halinde kaldıkça toplum rahat etmemiş, devamlı bir heyecan ve endişe millete hâkim olmuştur. Sıkıntılı geçen kış, soğuklardan fazla bunun eseridir.

Bitirdiğimiz hafta Türkiyenin canlı ve hareketli bir Demokrasi memleketi manzarası gösterdiği, bilhassa dışarda herkes tarafından kabul edilen bir gerçek olarak ortaya çıkmıştır. Gerçi, peşin hükümlerinden kurtulamamış olanlar ve "Demokrasi, hiç bu türklere göre olur mu?" inancına saplanıp kalanlar arasında Şüphelerini muhafaza edenler yok değildir. Ancak bunlar da, biz kendi yolumuzu sükûnet ve başarıyla aldıkça azalacak, azalacak, azalacak ve pembe ufuklarda kaybolup gidecektir.

Başbakan İsmet İnönü üç Başbakan Yardımcısıyla birlikte
Yeni ufuklara gülümseyenler

HAFTANIN İÇİNDEN

Basın meselesi

Metin TOKER

Memleketin bütün düşünüleri, hislerden ve menfaat hesaplarından uzak şekilde, "Türkiyede Basın Meselesi" üzerinde durmak mevkiinde bulunuyorlar. Son, çetin ve acı imtihanlardan sonra demokratik rejim teinde yaşayacağımız hususundaki şüpheler çok azalmıştır. Üstü örtülü, üstü açık bir dikta idaresi peşinde koşanlar, Atatürk Devrimlerini paravana yaparak Atatürksüz bir Atatürk Devri plânlayanlar üçbuçuk adamdan başka hiç kimseden iltifat görmemişlerdir ve memleketin sağlam kuvvetleri tarafından derhal kahredilmişlerdir. Bu ders uzun yıllar, çeşitli cephelerden çıkacak sergüzeştçilerin kulağında küpe olarak kalacaktır ve Türkiyede dikta idaresine karşı bir ihtilâlin başarı kazanmış olmasının demokratik rejime karşı bir isyanın da mutlaka muvaffak olmasını gerektirmediği herkes tarafından hesaba katılacaktır.

Bir kehanette bulunmak istemem. Ama dorumun gösterdiği, bir fevkalâde hal gelip çatmadığı takdirde uzun bir süre Türkiyede sükûn ve huzurun devam edeceği, darbe hevesi devrinin kapandığı ve rejim konusun da memleketin sağlam kuvvetlerinin mutabakat halinde kalacağıdır. Önümüzde açılan bu yeni devrede, bir takım temel konularda sağlam esaslar bulup onları toptum hayatımıza sokabildiğimiz takdirde o fevkalâde hal gelip çattığında da intikal az sarsıntılı, az çalkantılı olacak, bugün şahıslara bağlı görünen düzen bir hayat tarzı olarak kendi kendine yaşayacaktır.

Bu temel konulardan biri, Başındır.

Basına karşı, her hangi bir çevrenin tepkisi hususunda hiç hayale kapılmamak lâzımdır. Basın, dalma övgüden çok şikâyet çekecektir. Basının sorumsuzluğu, Basının aşırılıkları, Basının ciddiyetten mahrumiyeti, Basının sansasyon merakı, Basının memleket şart ve realiteleri karşısındaki anlayışsızlığı, Basının tahrikleri dalma dillerde dolaşacaktır. Bilhassa politikacılar, kudret sahipleri, iktidar veya muhalefetteki şöhretler, hatta her hangi bir sahada ileri geçmiş kimseler zaman zaman sızlanacaklardır. Bir adamın dokuz meziyetini Ve bir kusurunu söyleyiniz: Kendinizi bir düşman«kazanmış sayabilirsiniz. Zira meziyetler var ya, canım onlar herkesin kabul ettiği gerçeklerdir. Siz bunları teslim etmişsinizdir. Ne var, başında? Ama o kusur?. O alçakça bir iftira, âdi bir yalan, maksatlı güdülen düşmanlık ve çekememezlik, namussuzluk, rezilliktir!

İnsanlardan pek azmin dokuz meziyete ve bir tek kusura sahip olduğu, ortalama nisbetin aslında hayli değişik bulunduğu gözönünde tutulursa Basının niçin daima şimşek çekeceği kendiliğinden ortaya çıkar.

Ama mesele, bu değildir.

Basın, bir demokratik sistemin ne atılır, ne satılır unsurudur. Basın gündelik hayatımızdadır ve herkesin onunla beraber yaşama mecburiyeti vardır. Bu mecburiyet, Basının demokratik sistem içindeki eşsiz ve bir bakıma inanılmaz kudretinin kaynağıdır. Ancak böyle bir kudretin, kendiliğinden bir takım görevler doğurmasına şaşmamak lazımdır. Basın meselesi, Basından memnun olup olmama dâvası diye ele alınırsa bir neticeye varılmaz. Türkiyede Basın, kudretinin doğurduğu görevleri yerine getiriyor mu, getirmiyor mu? Konu budur ve buna, açık kalble müspet cevap verecek kimse yoktur. Türkiyede Basının, kudretinin doğurduğu görevleri yerine getirmediği açık bir gerçektir ve bunu bizzat mesleğin mensupları 20-21 Mayıs tarihlerinin akabinde, bazı çevrelerden gördükleri muameleden anlamışlardır. 27 Mayısı takip eden günler demokratik rejimin silâhlı savunucuları tarafından görevini yerine getirmiş bir şerefli müessese olarak bağıra basılan Basın, aynı ideali taşıyan kuvvetlerden 21 Mayıs sonrasında ne sevgi, ne saygı görmüştür. Hatta çok kimsenin, bir tefrik dahi yapmaksızın gazetelere "başlıca müsebbip" diye baktığı ve böyle bir hükümle davranışım ayarladığı gözden kaçmamıştır.

Bir demokratik sistem içinde Basının, memleketin sağlam kuvvetlerinden bu notu almış bulunması, tilerinde dikkatle durulacak bir konudur ve bunun, o sistemin kendisini nasıl tehlikeye soktuğunu düşünmemek imkânı yoktur. Ama bugün Basının, sahip olduğu statü ve gözle görülen durumu itibariyle bundan fazla bir notu hak ettiği de ciddiyetle ileri sürülemez. Basın mesleğinin bir zaptmart altına alınması ve bizim keşfimiz olan bir takım usullerin artık bırakılarak normal yollara girilmesi acele bir zaruret olarak karşımızdadır. Düşünmek lâzımdır ki bugün bir berber dükkânı açmak için bazı şartlar, bir berbe çırağı olmak için bazı vasıflar aranırken dünyada bizden başka biç, ama hiç bir memlekette bulunmayan Resmi ilânlar sayesinde yerden biter gibi gazete sahibi, gökten yağar gibi fikir işçisi titremektedir. Demokrasinin dördüncü kuvveti, satılmak ve okunmak endişesinin verebileceği sorumluluk duygusundan dahi mahrum böyle bir ekip tarafından temsil edilmektedir. Türk Basını hiç bir zaman bugünkü gibi bir durumda kalmamıştır. Bir zamanların "C.H.P. li Basın"ı, "D.P. li Basın"ı dahi tarihe karışmıştır ve bir küçük "Gerçek Basın"ın yanındaki büyük "Suni Kaynaklı Basın" müesseseyi tam mânasıyla dejenere etmiştir.

Hükümetin, Beynelmilel Basın Enstitüsünden istediği raporun gelmiş olması "Türkiyede Basın Meselesi"ni günün meselesi olarak ortaya çıkarmıştır. İki tarafsız ve batı kafalı mütehassısın tetkikleri, vardıkları sonuçlar ve bunların ışığında yaptıkları tavsiyeler yolu aydınlatmaktadır. Resmi İlânların, banların mevcut gazetelere yükledikleri sosyal mükellefiyetler bir süre devlet tarafından tekabbül edilerek derhal kaldırılması şüphesiz her şeyi halletmeyerek tir. Ama bu suretle bir sıhhatli ve sorumlu Basının kurulması kabil hale gelecek, batı standartları bizim de ölçülerimiz olacak, toplumumuzun seçtiğimiz bayat tarzı içindeki en kıymetil ye lüzumlu hürriyetlerinden Basın Hürriyeti bir saygıdeğer Basın tarafında hiç bir tehlikeye maruz kalmaksızın kullanılabilecektir.

Nureddin Ardıçoğlu makamında

Yeni ses, yeni nefes

Anlaşılıyor ki her musibetin bir de hayırlı tarafı bulunduğu yolundaki söz, bir boş söz değildir.

Basın

Büyük temizlik

(Kapaktaki Bakan)

Bu haftanın başlarında bir gün. Başbakan İsmet İnönü Basın Yayın ve Turizm Bahanı Nureddin Ardıçoğluna bir sarı zarf uzattı. Zarfın üstü İsviçre pullarıyla doluydu ve üzerindeki adres "Ekselans İsmet İnönü - Türkiye Başbakanı - Ankara" idi. Zarfın içinde, Zürihteki . Milletlerarası Basın Enstitüsü tarafından Nisan ayında memlekerimişe gönderilmiş olan iki mütehassısın Türk- Basını hakkındaki raporu vardı. Rapor, 13 daktilo sayfası tutuyordu. Fransızca olarak kaleme alınmıştı. Dr. Oscar Pollak ve Prof. Olivier. Reyerdin tetkiklerini, yardıkları neticeleri ve tavsiyelerini Türkiye Başbakanına bildiriyorlardı. Rapor Başbakana, ayrı bir mektupla Enstitünün Başkanı tarafından takdim, edilmekteydi. Başkan, Basın konusunda yeni bir düzen karmak isteyen bir hükümetin Enstitüye başvurmuş olmasını çok memnuniyet verici buluyor ve Türkiyenin demokratik sistemi yerleştirmek boyutunda ne kadar samimi olduğunun böylece bir defa daha ortaya çıktığını belirtiyordu. İki mütehassıs da, Türkiyede herkesten gördükleri kolaylığı raporlarında anlatmaktaydılar.

İnönü, Basın-Yayın ve Turizm Bakanına meselenin üzerine derhal eğilmesini ve en kısa bir zamanda bir neticeye ulaşılmasını söyledi. Getirilecek düzende iki tarafsız mütehassısın görüşleri esas tutulacaktı. Böylece, hiç bir politik maksat veya hedef güdülmeksisin bir büyük şikâyet konusu olan "Basın Meselesi" esaslı olarak halledilecekti. Nureddin Ardıçoğlu raporun derhal tercüme ettirileceğini ve gereğinin yapılacağını bildirdi.

Raporu okuyan herkes Milletlerarası Basın Enstitüsünün seçtiği mütehassısların ne kadar ciddi bir tetkik yapmış olmaları ve dâvayı he kadar iyi anlamış bulunmaları, ne -sabetli görüşlere varıp ne mantıki ve tarafsız tavsiyeler söylemeleri karşısında hayranlık duydu. Başbakan İsmet İnönü:

"— Eee.. Batı kafası, bu işte!" dernekten kendini alamadı.

Nureddin Ardıçoğlu bakanlığına döndü ve gerekli emirleri verdi. Basının yeni düzeni önce Bakanlar Kurulunda, sonra Mecliste görüşülecek ve gerekli kanunlarla gerekli nizamnameler hazırlanıp yürürlüğe konulacaktır.

Böyle bir devrede Bakanlık sandalyesini bir Nureddin Ardıçoğlunun işgal etmekte oluşu gerçekten talihlilik olmuştur.

Bir başlangıcın hikâyesi

Nureddin Ardıçoğlunun siyaset hayatında bir ciddi kıymet olarak göre çarpması, Temsilciler Meclisi çalışmaları sırasında oldu, Genç politikacı ilk defa bir teşrii meclise giriyordu. Bazı politikacıları teşrii hayat yer. Basılarını ise parlak hale getirir. Ardıçoğlu ikinci kategoriye dahil oldu. Temsilciler Meclisinin açılışı sırasında, bugünkü Basın-Yayın ve Turizm Bakanının biraz fazla dalgalı politika hayatını hatırlayıp dudak bükenler Meclis işini bitirdiğinde genç. politikacıya karşı sadece saygı ve takdir duyuyorlardı. Bugünkü Mecliste de Ardıçoğlu bunları devam ettirdi.

Nureddin Ardıçoğlu 1919 yılında Elâzığda doğdu. 1936 yılında Gazi Terbiye Enstitüsü Tarih Bölümünden mezun oldu. 1940 yılına kadar çeşitli okullarda tarih öğretmenliği yaptı. Bu arada basa dergi ve gazetelerde tarihi konularla ilgili yazıları çıkıyordu, Bir süre, o zamanlar Hıfzı Oğuz Bekatanın çıkarmakta olduğu Çığır dergisinde yazdı. Daha sonra İzmirde intişar etmekte olan Anadolu gazetesine geçerek burada tercümeler yaptı, tarihî makaleler kaleme aldı. Ancak bu süre zarfında gazeteciliği hiç bir zaman bir meslek olarak benimsemedi. Ardıçoğlunun asıl merakı tarihti. Bol bol okumak, incelemelerde bulunmak en büyük zevkini teşkil ediyor, Avrupaya giderek Arkeoloji tahsil etmek istiyordu. Bu arada birkaç kitap neşretti. Bunlardan bilhassa "Orta zamanlarda Ankara" ve yedek subayken Hatay dâvasını savunmak üzere yazmış olduğu "Antakya ve İskenderun Civarındaki Türk Tarihinin Esasları" adlı eserleri tutuldu.

1940 yılı, Ardıçoğlunun hayatında bir dönüm noktası teşkil etti. O yıl İstanbula gelerek Cumhuriyet Gazetesinde yazı işleri müdür yardımcısı. olarak gazeteciliğe başladı.: Bu arada, bir yandan da İstanbul Hukuk Fakültesine devam ediyordu. Ardıçoğlu, Fakülteyi bitirdiği 1946 yılına kadar İstanbulda kaldı.

Türkiyenin tek partili hayattan çok partili hayata geçmesi bu sırada vuku buldu. Nureddin Ardıcoğlu politikaya karşı alâkasının Tarihe şı da, Basma karsı da alâkasından fazla olduğunu görmekte gecikmesi İşe herkesten önce başladı. Unutulmaz Nuri Demirağın Millî Kalkınma

Partisinde -Kuzu Partisi diye bilinen bu parti D.P. den de önce kurulmuş-tur- birinci planda yer aldı. Zaten eksantrik milyoneri politikaya itenlerden biri de Ardıçoğludur. Fakat çok geçmeden Ardıçoğlu bu işte ciddiyet olmadığını ve Nuri Demirağla beraber yürünemeyeceğini farketti. Bu arada Ankarada D.P. kurulmuş ve bir de gazeteye sahip olmuştu: Kudret. Ardıçoğlu, bir arkadaşının tavsiyesiyle oraya Yazı İşleri Müdürü oldu.

Bir süre sonra Demokrat Parti saflarında bir takım anlaşmazlıklar başgösterdi ve bir kısım partililer Mareşal Fevzi Çakmağın etrafında, toplandılar. Anlaşmazlıkta Ardıçoğlu, Mareşal Çakmağı destekliyordu. Bu durum 1948'e kadar devam etti. O yil Ardıçoğlu ile gazetenin sahibi Ali Rıza Başkan anlaşarak açıktan açığa Mareşal Çakmağım tarafını tutmağa ve başyazıları Nureddin Ardıçoğlunun yazmasına -o zamana kadar başyazılar münavebe ile Hikmet Bayur ve Fuat Köprülü tarafından yassılmaktaydı- karar verdiler. Aynı yıl Ardıçoğlu Demokrat Partiden ayrılarak Millet Partisi kurucularına iltihak etti ve partinin Genel İdare Kurulu üyeliğine seçildi.

Cefa devri

Nureddin Ardıçoğlunun başyazarlığı- 1951 yılında gazetenin kapanmasına kadar devam etti. Bu tarihten sonra tekrar hukukçuluğa merak sararak avukatlık stajım tamamladı ve altı ay kadar avukatlık yaptı. Ancak bu yeni meslek, gazeteciliğin ve politikanın hareketli hayatına alışmış olan Ardıçoğluna pek cazip gelmedi, 1952 yılında, gene Millet Partisinin organı olan Millet gazetesini çıkarmağa başladı. Son derecesert makalelerle Demokrat Partiyi yıpratmağa çalışıyordu. Bu arada "Millet Partiliye açık mektup" başlıklı makalesinden dolayı 1953 yılında 8 ay hapis ve 6 ay sürgün cezasına mahkûm oldu. Avukatlık hakkı filinden alındı. Ancak bu, Ardıçoğlunun politika hayatında karşılaştığı güçlüklerin sonuncusunu teşkil etmedi Kısa bir süre sonra Millet Partisinin kapatılması dâvasında Hükümete hakaret suçundan, bu sefer de 9 ay hapse mahkûm oldu. Bu arada Millet Partisi de, Millet gazetesi de kapatılmıştı. Ardıçoğlu 1054 seçimlerine tekaddüm eden günlerde tahliye edildikten sonra Millet gazetesini tekrar çıkarmağa başladı ve bu gazetedeki bir yazısından dolayı bir kere daha hapse gönderildi..."Amerikılı Dostlarımız" adlı makalesiyle 7 ay hapis ve 6 ay sürgüne mahkûm oldu. Bundan sonra Ardıçoğlu gazeteciliği bırakarak serbest çalışmağa başladı. Partinin -C.K.M.P.- Genel İdare Kurulundaki görevine devam etti. 27 Mayıstan sonra Kurucu Meclise seçildi ve Anayasa Komisyonunda görev aldı. 1961 seçimlerinde Elâzığdan Milletvekili oldu.

Ardıçoğlu her ila Mecliste- ve Anayasa Komisyonunda itidalli, basiretli, mantıki ve anlayışlı -yani, o zamanki lideri Bölükbaşının tam aksi- bir siyaset adamı intibaı bıraktı. Geçirdiği maceralar kendisine çora tecrübe kazandırmış, çektiği cefalat genç politikacıyı olgunlaştırmıştı. Bölükbaşı partiyi terkettiğinde, tabii onun peşinden gidenler arasında olmadı. Aksine, C.K.M.P. nin Koalisyona girmesi lehinde savaşanların başında yer aldı. Koalisyon gerçek leştiğinde adı gene Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı için geçti, fakat Grupta bir sürpriz aday, Celâl Tevfik Karasapan kendisinden daha fazla oy aldı. Bu, Basın-Yayın ve Ta rizm sahası için, tamamile boşa geçmiş altı ay demektir. Ardıçoğlu, partisi içinde Koalisyonu, ciddiyetle n, yunmaya devam etti. Bir yeni Bası Yayın ve Turizm Bakanı arandığı: da, hem kendi partisinin lideri Dinçer, hem de Başbakan İnönü gözler ni ona diktiler.

Ardıçoğlu görevi kabul etti.

Bir dokun, bin ah dinle

Ardıçoğlu bakanlığı kelimenin tam anlamayla mefluç bir halde bulan Turizm meselesi kendi haline terk edilmiş, teşkilât arap saçına dönmüştü. İse adam değil, adama iş sloganı tayinlerde tek prensip olarak kabul edilmiş, ataşelik kadroları ikinci hafta -Bakanlığın ana kademesini teşkil eden yöneticilerin odaları bu katta bulunmaktadır yakınlıklarından başka hiç bir özellikleri olmayan kabiliyetsiz ellere teslim edilmişti. Yıldan beri üzerinde uğraşılan Teşkilat Kanununun bir türlü Parlâmento çıkarılamamış olması sebebiyle kalifiye personel sıkıntısı her geçen gün biraz daha artmıştı.

Tröst !

Basının geçim kaynaklarının normalleştirilmesi için ne »aman hareler te geçilmek istense, geçimlerini anormal kaynaklardan sağlayan menfaat erbabı "Tröst!" feryadınla ortaya çıkar. Eğer kendileri bu kaynaklardan mahrum edilirlerse Türkiyede umumi efkâra sadece bir kaç büyült gazete istikamet verecektir ve memleket kendi parlak fikir terimi okumaktan, bunlardan faydalanmaktan mahrum kalacaktır.

Mesele, bir temel görüş meselesidir. Dünyada iki Basın Hürriyeti anlayışı vardır. *Batıda Basın Hürriyeti, elinde imkân bulunan herkesin gazete çıkararak fikirlerini »avunması, bunu normal kaynaklarla ne kadar yaşatabilirse o kadar yaşâtmasıdır. Kanunların yasak ettiği, yerli ve yabancı gayrimeşru kaynakların kullanılmasıdır.*

'Buna karşı, komünist ve totaliter sistem ayrı bir görüş savunmaktadır. Basın, bugün bir büyük endüstridir. Bu bakımdan ancak büyük sermaye, fiilen gazete çıkarmak imkânına sahiptir. Böyle olunca, umumi efkâr büyük sermayenin tesiri altında kalmaktadır. Halbuki her şey gibi gazete de devletin olursa devletin görüşü hâkim olacak, onun menfaati gözetilecektir.

Bu itirazda hiç doğru taraf bulunmadığını söylemek, başı kuma sokmak demektir. Amerikada bile tröst aleyhtarı kanunlar vardır ve İngilterede zaman zaman bir Kraliyet Komisyonu Basın üzerindeki kapalı tesirleri incelemektedir.

Ancak, bir orta yol bulunmamış değildir. Bizim tutmamız gereken yol da budur. Bugün, devletin elinde üç büyük rotatif vardır. Bunların yanına, gerekirse dizgi ve tertip tesisleri de eklenebilir. Buralarda her isteyen, kanuni sorumluluğu ve mali sorumluluğu yüklenerek gazetesini, fikriyatı ve temayülü, siyasi mizam ne olursa olsun basabilmelidir. Bunlar da her gazetenin göreceği kolaylıkları elbette göreceklerdir. O zaman, hiç kimsenin sesi kısılmış olmayacaktır.

Ama, Allah rızası için bir mâna taşıyan, satan gazete kalmalı, satmayan gazetenin sahibinden cebime bu devlet her ay 50 - 60 bin lira para koymak acaipliğinâen mutlaka vazgeçmelidir.

iki anlayışın farkı

Menderes Hükümetleri, yıllar yılı kendileri için bir "Basın Meselesi" icat etmişlerdir ve "Basını yola getirmek" maksadıyla türlü tedbir düşünmüşlerdir. Bu tedbirler hep şiddet tedbirleri olmuştur ve sayısız gazeteci, akıl almaz müddetler hapse mahkûm edilmişlerdir. Avuç dolusu gazeteci, Ankara ve İstanbul hapis hanelerinden 27 Mayıs günü çıkarılmıştır.

Menderes ve Hükümetleri için "Basın Meselesi" gazeteleri satın almak ve susturmak dâvası olmuştur. Yoksa, bir demokratik sistemin parçasını teşkil edecek bir Basının teşekkülünü düşünmek o devrin kudret sahiplerinden hiç birinin kafasından geçmiş değildir. Menderese karşı gelmezsen bütün nimetler senin olacaktır. Menderese karşı gelirsen sopasıyla ve kara hâkimleriyle iktidar sana tarifsiz eziyet çektirecektir. Bu gayeyle ne zaman harekete geçilse o zaman hapis cezaları arttırılmış, sorumluluklar genişletilmiş, savcılara özel emirler verilmiş, ta Yargıtayda ele geçirilmiş kara hâkimler hüküm tefhiminden tince Menderese neticeyi haber vermeyi âdet haline getirmişlerdir.

Bununla da yetinilmemiştir. Resmi İlânlar, her türlü hakkaniyet kaidesi dışında, bir "İktidar Âleti" olarak kullanılmış, fiyatları öyle ayarlanmış, "hattâ bir ara devletin Basına daha fazla müdahalesinin yolları Server Somuncuoğlu marifetiyle araştırılmıştır. Fakat bunda muvaffak olunamamış, zaten memleketteki hava da her türlü tedbiri boşa çıkaracak hal aldığından D.P, devrilip gitmiştir.

Bugün de memleketin bir "Basın Meselesi" ile karşı karşıya olduğu biliniyor. Menderes devrini bir Ahmet Yıldız devri takip edince, böyle bir meselenin doğmamasına imkân yoktur. Menderes gibi Yıldız da, kendi aklıyla, Basını yola getirmenin parlak usulünü keşfetmiş, çalışanlarla çalıştıranları birbirine düşman hale getirirse meramına ereceğini hesaplamış, ilân kaynağını sözümona kontrol altına almıştır, Basının bugünkü hali, üstüste gelen iki felâketin tabii neticesidir.

Basını ne yapacağız? Menderes kendi ideal arkadaşlarıyla, Yıldız bir takım menfaat gruplarıyla bu sualin çaresini, kendi dehalarını da katarak aradıkları halde bugünkü Hükümet Basın Hürriyetinin dünyadaki en mümtaz koruyucusu Beynelmilel Basın Enstitüsüne müracaat etmiştir. Demiştir ki: "Bize mütehassıs gönderin. Gelsinler, baksınlar. Ne yapmamız gerektiğini, Demokrasi ile Basın Hürriyetini nasıl beraber yürütebileceğimizi söylesinler." Bu, her hangi bir hükümetin Enstitüye bu şekildeki ilk müracaatıdır. Enstitü, hükümetler daha ziyade Basın Hürriyetini kısmak temayülünde oldukları için önce şaşırmıştır. Ama derhal anlamıştır ki Türkiyenin demokratik sistemi ciddi şekilde yerleştirmek arzusu samimi ve derindir. Müracaat bunun bir delili olarak görülmüş, Enstitü tarafından dünyaya öyle ilân edilmiş ve Türkiyeye en mümtaz iki mütehassıs memnuniyetle gönderilmiştir. .

Köprülerin altından çok su geçmiş olduğunun bundan iyi ispatı olur mu?

Karasapanın Bakanlığı süresince devam eden bu kış uykusunda dış ülkelerden gelen tekliflere hiç bir cevap verilmemiş, 5 Yıllık Plânın 1963 yılı Uygulama Programında öngörülen tahsisatın tek Kuruşuna dahi el rülmemişti. Bu süre zarfında hanlığın bütün personeli ellerini kavuşturarak Teşkilât Kanununun çırılmasını beklemişler ve böylece yük bir müessese aylarca hareketsiz kalmıştı. Bakardık koridorlada hergün yeni bir yolsuzluk olarak yeni bir usulsüz tayinin tafsilâtı kulaktan kulağa fısıldamıyordu. Oybu arada Basın-Yayın ve Turizm bakanlığının ve özellikle turizm -lamın türk toplumu için taşıdığı önemi gittikçe artmaktaydı. Yarasave birlikte çalıştığı yüksek yötem kademesini teşkil eden birkaç arkadaşının bu ağır yükü kaldırmasına imkân yoktu. Karasapanın değiştirilmesi zarureti bundan doğdu.

Bakanlığın başına en kısa zamanda enerjik, bilgili, teşkilâta hâkim olabilecek, meselelerin çözümü yolunda köklü reformları başarabilecek bir Bakanın - getirilmesi gerekiyordu. Önce Basın Yayın ve Turizm bakanlığının kendi personeli arasında yükselmeye başlıyan şikâyet sesleri buradan Basına ve nihayet Parntoya intikal etti. Ancak Karasapan, dört elle yapışmış olduğu bordo renkli rahat Bakanlık koltuğundan ve duvarları ses geçirmez plâstik kaplamalı makam odasından bir türlü ayrılmak istemiyordu. Nihayet Hükümet içindeki son revizyon arasında bu iş te halledilebildi.

Turizm Dairesi
Tavuğun altın yumurtası

"Ayinesi iştir kişinin.."

Nureddin Ardıçoğlu işe "durumu tesbit" ile girişti. Miskin bakanlık şöyle bir kıpırdandı. Çok odanın lâmbası, hava karardıktan sonra da açık kalmaya başladı. Bakan' sabah sekizde geliyor, gece geç vakit gidiyordu. Bir fırsatını bulup dışarıya, kapağı atmış olanlar kalplerinin çarptığını hissettiler. Teşkilâtı yeni Bakanın bir güzel elden geçireceği ve nizama sokup çiftlik havasından kurtaracağı derhal anlaşıldı. Yeni Teşkilât Kanunu bir reformları kolaylaştıracaktır.

Kanunun getireceği yeniliklerin en önemlisini personel rejimindeki değişiklikler teşkil etmektedir. Yeni rejime göre yurtdışı teşkilâtta görevler Dışişleri Bakanlığında olduğu gibi kariyer esasına tabi olacak ve tayinlerde bir yıl merkezde ve bir yıl Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Bürosunda çalışmak, yüksek öğrenim ve lisan bilgisi, mesleki liyakat gibi bazı kıstaslar tatbik edilecektir. Ayrıca teşkilâttaki ünvanların bir kısmı değiştirilerek ücret ayarlaması yapılmakta ve bakanlık bünyesinde istihdam edilmek üzere yeni kadrolar ihdas edilmektedir. Bakanlık Haberalma Servisi Anadolu Ajansı ile

müşterek mesaide bulunacak ve böylece radyo yayınlarının da bir düzene sokulması mümkün olabilecektir.

Ardıçoğlu sıkı "keşif Çalışması" sırasında hemen hiç konuşmadı. Göreve başladığının ikinci günü kendisine bakanlıkta ne gibi şeyler yapmak istediğini soran bir gazeteciye:

"— Şimdiden bir şey söylemem doğru olmaz. Bu sorunuzu iki ay sonra ancak, bütün meselelere tam manâsıyla vâkıf olduktan sonra cevaplandırabilirim" dedi.

Tabii, atlatmak için mübalâğa ediyordu ama, yeni Bakanın prensibinin "Âyinesi iştir kişinin, lâfa bakılmaz" olduğu çabuk meydana çıktı.

Altın yumurtlayan tavuk

Bütün detayları ile tespit edilerek hatasız uygulanan bir turizm programı en kötümser bir tahminle Türkiyeye yılda 500 milyon liralık döviz bırakacaktır. Bu miktar Türkiyenin dış tediye açığının kapanmasında yardımcı olacağı gibi hayat standardının yükselmesinde de mühim rol oynıyacaktır. Turizm sektöründe Ardıçoğlunun takip edeceği politika başlıca dört ana fikir etrafında izah edilebilir:

1 — Turizm her şeyden önce özel sektörü ingilendiren bir yatırım sahasıdır. Devletin bu sahadaki bütün faaliyeti pilot teşebbüsler yapmak ve gerekli organizasyonlardan ibaret olmalıdır. Türkiyenin tabii güzelliklerine karşı büyük ilgi duyan yabancı sermayeye bu konuda âzami kolaylık gösterilmelidir.

Celâl Tevfik Karasapan
Yel üfürdü, su götürdü

2 — Turizm sahasında yapılacak yatırımları desteklemek üzere yabancı sermayenin de iştirak edeceği bir kredi müessesesine ihtiyaç vardır. Bu konuda başlıca iki fikir mevcuttur. Turizm Barakasını ihya ederek bu teşekkülden faydalanmak veya yeni bir müessese kurmak. Kurulacak müessesenin fonunun büyük bir kısmım yabancı sermaye teşkil edecek ve finansman meselesinin hal ünde konsolide edilmiş olan dış borçlardan istifade edilecektir. Henüz vadesi tahakkuk etmemiş borçların da bu yatırımlarda kullanılması sebebiyle, bulunan formül yabancı sermaye temsilcileri taraf ndan son derece cazip karşılanmıştır:

3 — Türkiye coğrafî durumu tabii zenginlikleri sebebiyle Orta Avrupanın çalışan orta sınıf halk bakası için ideal dinlenme yeri niteliklerini taşımaktadr. Bu nitelikli değerlendirerek orta halli turisti Türkiyeye çekmek turizm- sahasında alacak en önemli adımı teşkil etmektedir.

Bu konuda ilk teklif bundan süre önce Prof. Baade'nin aracılığıyla bazı alman iş adamları tarafından yapılmıştır. Teklife göre man ve türk iş adamlarının iştiraki

Hakkaniyet

Bugün Türk Basınında, uzun alışkanlıkların ve konulmuş âdetlerin, hattâ bunların kötü kullanılışının neticesi bir "fiilî durum" hasıl olmuştur. Gazete enflasyonu bunun bir parçasıdır. Enflâsyonu besleyen suni kaynak koruyunca, bunlar döküleceklerdir. Tıpkı, iktisatta bir enflasyonist gidişin neticesi ortaya sıkan müesseseler bu gidişe son verilmesi zamanı gelip çattığında döküldüğü gibi.. Nitekim son devirde o musluklar kapatıldığında bu çeşit çok teşekkülden feryatlar yükselmiş, ama ameliyat yapılmış ve yaralar yavaş yavaş kapanmıştır. Şimdi, enflâsyona Basın alanında dur demenin saati gelip çatmıştır. Zira o enflasyon iktisat hayatım ne derece tahrip etmişse, bu enflâsyon da toplum ve politika hayatını aynı nisbette tehdit etmektedir. Buna göz yumulması suretiyle bir gün bütün demokratik sistemin tahribi tehlikesi hiç bir hükümet tarafından göze alınamaz.

Ama, ortadaki "fiili durum" ne .olacaktır?

Gazetelerin kapanması, önce ortaya bir 'sosyal mesele çıkaracaktır. Bir çok fikir işçisi açıkta kalacaktır. Gerçi, bu sıfatı taşıyan herkesin meslekte bir hak iddia edecek halde olmadığı, dünden bugüne "gazeteci" sıfatını takındığı gerçektir. Ancak kurunun yanında yaşın da bulunduğu gözden uzak tutulamaz. Gazetelerin, kapandıklarında, mensuplarına karşı mükellefiyetleri vardır. Bu mükellefiyetleri yerine getiremeyecekler, tasfiye ile tensikat birbirine karışacaktır.

Bunun yanında, gazeteler vergi ve işçi sigortaları dolayısıyla devlete borçludurlar. Çoğunun resmî Hâni ipotektir. Bu "Yağma Hasanın Böreği"nin ilelebet devam edeceği ve bir demokratik hükümetin buna, çeşitli tazyikler sebebiyle el süremeyeceği hayal edildiğinden ileriye ait hesaplar, kitaplar yapılmıştır. Gazeteler kapandığında, bunların halli için de tedbir düşünmek zarureti vardır. Nihayet, ameliyat her hangi bir kimseyi perişan etmek için düşünülmemektedir. Devletin her yıl 25 milyon lira civarında bir kârı bulunacağına göre bazı malî ve maddi kolaylıklar sağlanabilir. Bu, ıstırabı çok azaltacak ve hakkaniyet esaslarının muhafazasını temin edecektir.

Asıl, suni kaynak kurutulduğunda bir ciddi basının yaşaması için şart normal kaynakların bulunup çıkarılması zarureti hasıl olacaktır. Türkiyede yeterli hususi ilânın mevcut olmadığı açıktır. İlân işine hiç devlet müdahalesi sokmadan kâğıt ve makine, malzeme ithalinde -karaborsaya meydan verilmemesi için bütün tedbirler alınarak- kolaylık göstermek, gazete fiyatlarının ayarlanmasın düşünmek ilk akla gelen çarelerdir. Bunlar hep şu veya bu zümreye menfaat sağlamak esası yerine bir âmme menfaati endişesiyle yapıldığı ve ölçüler sağlam tutulduğu takdirde canlı, sağlam bir basın önümüzdeki en kısa zaman içinde türk toplumundaki yerini alacaktır.

Müşterinin en müsamahasız, en ciddi kontrol unsuru olduğu ticarette olduğu gibi, artık bir büyük endüstri haline gelmiş olan Basında da gerçektir.

le 20 milyon sermayeyle kurulacak bir şirket Türkiyenin muhtelif yerlerinde dinlenme kampları açacaktır.

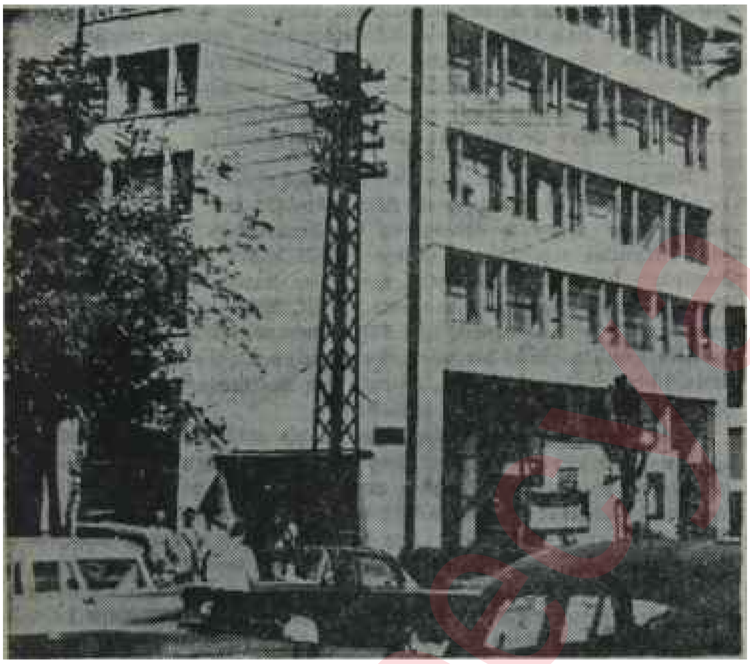
4 — Ardıçoğlunun tatbik mevkiine koymak istediği bir başka tasarıyı da Hac yolu projesi teşkil etmektedir. Bu projeye göre Türkiyede bulunan Saint Paul'ün ilk 7 kilisesi, Meryem Ana kilisesi, Ayasofya ve Noel Babanın öldüğü tahmin edilen yer hristiyan turistler ve bilhassa katolikler için büyük bir önem taşımaktadır. Böylece İstanbuldan başlıyarak İznik, Truva, Efes, Muğla, Marmaris, Demre, Antalya, Tarsus, Antakya, üzerinden geçecek ve her yıl tekrarlanarak bütün dünyaya duyurulacak olan hac yolu gezilerinin büyük ilgi göreceği sanılmaktadır. Mâli portesi 40-50 milyon lirayı bulacak olan bu projenin tatbiki için gerekli finansmanın bir kısmı AID tarafından karşılanacaktır,

Projenin sağlıyacağı faydaların bir diğer yönü de bu geziler sırasınla Güney - Doğu Anadolunun tabii güzelliklerinin dolayısiyle de olsa tanınmasını sağlamaktır. Ayrıca bu geilerie hac yolu üzerinde bulunan klâsik devrin Priene, Miletus, Aspendos ve Side gibi büyük şehir kalıntıları da turistlere gezdirilecektir. Bu ko--uda İngilizce, Fransızca, Almanca, piyanca ve İspanyolca dillerinde asılmak üzere bir kitap bakanlıkça hazırlanmaktadır. Projenin tahakkuku için Papanın yardımı da istenecektir.

İki hafta kadar devam eden keşif çalışmasından sonra Nureddin Ardıçoğlu şu neticeye vardı:

"Turizm meselesi Türkiye için hayati bir ehemmiyet taşımaktadır.

Ardıçoğluna göre Türkiye ile İspanya arasında büyük bir benzerlik mevcuttur, İspanya 1957 yılından bu yana turizm sahasında yaptığı hamleler sayesinde dış tediye açığını tamamiyle kapatmıştır. Bu arada Yunanistan ve İtalyanın da kalkınma hareketlerinde esi büyük bir finansman kaynağını turizm gelirleri teşkil etmektedir. Türkiyenin tabii zenginlikler açısından her üç memlekete olan üstünlüğü gözönüne alınacak olursa bu sahada girişilecek radikal hareketlerin müspet netice vermemesi için hiç bir sebep yoktur. Bütün mesele eldeki imkânları değerlendirmekten ibarettir.

Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı binası
"Yanıyor yeşil köşkün lâmbası!"

Nureddin Ardıçoğlu turizmin önemini başlıca iki noktadan hareket ederek izah etmektedir:

a) Bugünkü şartlar altında tarım sektöründen faydalanılarak 5 Yıllık Plânda öngörülen kalkınma hızına erişmek imkânsızdır.

b) Yakın bir gelecekte ihracat imkânı sağlayacak kadar geniş, çapta sınai bir gelişme beklenemez.

Kalkınma meseleleri bu iki gerçeğin ışığı altında incelenecek olursa Turizm sektörü gerek kısa bir süre içinde neticeye ulaşılabilmesi ve gerekse de yatırım kolaylığı sebebiyle akla en yakın gelen bir çıkar yol olarak görülmektedir.

Hükümet

Kırklara karışacaklar

Her şey, Bakanların gereği gibi çalışmamalarına çalışma imkânı bulmamalarının sebep olduğu noktasından başladı. Aslına bakılırsa bu, yüzde elli doğrudur. Bir takım Bakanlar, ötekilerle aynı imkanlara sahip oldukları halde pek âlâ çalışmakta, başarı da göstermektedirler. Buna mukabil İnönü Hükümetlerinde öyleleri görülmüştür ki dünyanın bütün imkânları kendilerine verilse bir iş yapmak kudretine sahip değillerdir. Ancak bu yüzde elli gerçek, Bakan Yardımcılıkları kurulması meselesini bu hafta, yatanda gerçekleşecek bir zaruret haline getirmeye yetti.

Yatan bir zamanda, Kabinede her Bakanın bir Yardımcısı, daha doğrusu bir yaverinin bulunmasını beklemek lâzımdır. Bu, bir çok memlekette böyledir ve aslına bakılırsa Mecliste lüzumu kadar dahi "Ministrable=Bakan olabilecek" şahsiyetin bulunmadığının son kabine değişikliklerinde ortaya çıkmış bulunması bir "Bakanlık Mektebi"nin açılmasına ihtiyaç hissettirmiştir. Meclisin içinden ve dışından, parti idarecilerinin gözlerinin tuttuğu, genç ve kabiliyetli, ehliyetli ve bilgili, dürüst ve arzulu şahsiyetler çıraklık devrelerini kendi partilerinden Bakanların yanında geçireceklerdir. Bunların arasında yarının büyük devlet adamları şüphesiz belirecek, hiç olmazsa bugün tatbik edilen "Bakalım, belki iyi çıkar" sistemiyle Bakanlık koltuğuna adam tayin etme sistemi tarihe karışacaktır.

Meselenin prensibi halledildiğinde bir noktada güçlük çıktı. Bakan Yardımcıları da, Kabine toplantılarına katılıacaklar ve daha önemlisi, söz ve oy sahibi olacaklar mıdır? Eğer olurlarsa, Hükümetten iş çıkarmak son derece zorlanacaktır. İnönünüri tâbiriyle bizde her müzakerede hatipler "İşe Ademden başlarlar". Bu yüzdendir ki hatip pek gerilere gittiğinde İnönü seslenir: "Nuhtan başla. Nuhtan!.." Simdi, Kabine toplantılarına bir de Bakan Yardımcıları girerse cümbüş tam olacaktır.

Cevap

Bu mecmuanın 15.6.1963 Tarihli ve 468 sayılı nüshasında, mecmuanın genel havasına uyularak tamamen hilafı hakikat beyanlara dayanılarak "İsyan", "7 Cüceler" ve "Al kolunu" başlıklı yazılar kaleme alınmış, resim altlan konulmuştur.

Bu yazılarda, geçmiş zaman içerisindeki olaylar tahrif . edilmekle kalınmamış, adalete intikal etmiş ve halen son tahkikat safhasında bulunan bir dâvanın nihai hükmü için "Askeri Yargıtay Ağustosa kadar nihai hükmü verecektir. İdam hükümleri Meclisin tasdikinden geçtikten sonra infaz olunacaktır"' denmek suretiyle gelecek zamana ait kehânette bulunulmakta ve hatta tarih verilerek falcılığa heves edilmektedir.

Bu hava içersinde kaleme alınan ve resim altlarına konan yazılar hakkındaki cevabımız şunlar olacaktır:

1. — Bir sütunun başında, adalete hesap veren şahıslara "iki paralık adam" dendikten sonra- "Yalan söylüyorlar" ithamım "elebaşılar" için kullanmakta, fakat yandaki sütunda aynen söyle denmektedir: "İlk günkü sanıklardan Talât Aydemir..., hiçbir inkâr imkânı olmadığından suçlarını ve giriştikleri teşebbüsün mahiyetini söylemişlerdir." İlk günden itibaren inkâra saplanmadığı kabul edilen Talat Aydemire, bir evvelki sütunda "Yalan söylüyor" ithamını tevcih etmek. Takdir, okuyuculara aitdir.

2. — Mecmuanın 15. sayfasında şöyle denmektedir: "Aydemirin şimdi mahkemede sinirli sinirli söylediği, (Beni, tıpkı 22 Şubatta olduğu gibi gene yalnız bıraktılar) sözü, kendisini öküze benzetmek için şişip şişip çatlıyan kurbağanın hikâyesindeki sözdür." Bu teşbihi yapan mecmuanın tarihi 15.6.1963 ise de, bir gün önce piyasaya çıktığı bilindiğine, çıkabilmek için de en az bir günlük hazırlık gerektiğine göre, 13 Haziran tarihinde, (İstanbul ve Ankara dâvaları birleşecek, Tanıklar az olacak, diyebilen bir yazıyı kaleme alabilmek, suç teşkil etmesi bir yana, kendini mahkeme ve hatta Meclis farzetmek olduğuna göre, teşbihe daha müsait olsa gerek!

3. — "7 Cüceler" başlıklı yazı, hakikatla asla bağdaşamıyacak, Kemalizm ilkelerine bağlılığını bildiren, üstelik siyasi bir dergi olduğunu belirten Akisin işi, bu derece fantaziye götürmesi, kendisinden başkasına zararlı olamaz.

4. — Talât Aydemir ismi geçen yerlerdeki ithamlara daha fazla cevap verilmiyecektir. Zaten mecmuanın doğruluk derecesinin takdiri de yine okuyuculara terk edilecektir.

Ancak, mahkemeye intikal etmiş ve matbuata intikal derecesi de ilgili makamların tebliği ile hudutlandırılmış bir olay hakkında hilâfı hakikat ve hattâ geleceğe ait haberler vermenin mi, yoksa, kendisi tutmasa dahi yetkili organca bir vekil tutulabilecek bir dâvanın sanıklarını, müdafaa etmenin mi "Abesi savunmak" olduğuna işaret etmek isteriz.

Aynı dergi, evvelce, olayla ilgili Şıkı Yönetim kararlarına uymadığı için kapatılmış, Bütün bu hareketlerin abes durumu aşikâr iken, ferdin en tabii hakkı olan müdafaasını yapmayı "Abesi savunma" olarak göstermek, hukuku inkârdan başka mânâ taşımaz. Buna rağmen ısrar edecek olurlarsa, bu da Akisin demokrasi rejiminden neyi anladığını açıkça ifade eder!

Talât Aydemir vekilleri
Av. Erdoğan Uğur, Av. Muzaffar Paksoy, Av. Teoman Zıngıl, Av. Orhan Pekey

Zira bugün Kabinede, Başbakanla birlikte 23 Bakan vardır. Başbakan ve Yardımcıları hariç her Bakan bir Yardımcı aldığı takdirde Bakanların adedi 38 e çıkacaktır.. 4 de Başbakanla 3 Yardımcısı: 48. Bu kadar kalabalıkta memleket meselelerini konuşmak bile kabil değildir. Nitekim İngilterede "İç Kabine" tarzında, Bakanlar arasında dahi bir tefrik yapılmaktadır.

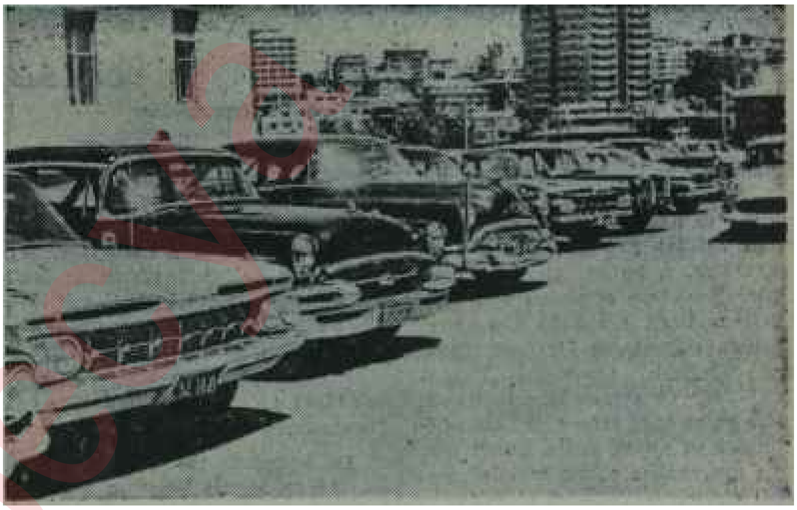
Kaldı ki şimdi bu Bakanlıkların adedi de bir kaç zam görecektir.

Bölünecek Bakanlıklar

Hükümet çalışmalarında görülmüştür ki bazı Bakanlıklar Bakanlık değil, bir imparatorluktur. Meselâ Sanayi Bakanlığı, meselâ. Tarım Bakanlığı, meselâ Milli Eğitim Bakanlığı ne bir kişinin, ne bir teşkilatın başa çıkabileceği müesseselerdir. Nitekim başka memleketlerde bu çeşit bakanlıkların sahasına giren çok iş müstakil bakanlıklar haline getirilmiştir.

Bugün için Hükümetin düşündüğü, bu Bakanlıkları ikiye bölmektir. Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı da bölünecek müesseseler arasındadır. Böylece, Kabine 1 Başbakan, 3 Yardımcısı ve 23 Bakandan teşekkül edecektir. ,. Bunlara 23 de Bakan Yardımcısı katılınca; kadro tam 50'ye çıkacaktır.

Ufukta görülen kırmızı plâkalı 50 otomobil ve 50 adet "Ekselânslık" payesi bu hafta Meclisin içinde ve

T. B. M. M. önünde makam otomobilleri
Filo büyüyor

Kasım Gülek Nihat Erim Celâl Sungur Avni Doğan

Suyu kaynayanlar

âlânda çok politikacıyı gıdıkladı. Tasan henüz, fiilen C.H.P. Grupunun malıdır ve Koalisyon ortaklarıyla bir resmi istişare yapılmış değildir. Ama, CELP. yi bu istikamete iten sebepler Koalisyon ortakları için evleviyetle mevcuttur. Üstelik ilim adamlarından müteşekkil Merkezi Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi -MEHTAP- Grupunun hazırladığı raporda da bu çeşit reformlar tavsiye edilmekte ve ancak böyle, devlet islerinin rasyonalize edilebileceği söylenmektedir,

CHP'deki hazırlık

CHP Meclis Yönetim Kurulu bu konuyla ilgili geniş bir gerekçe hazırladı. Daha sonra geride bıraktığımız hafta sonunda cuma günü Meclis ve Senato Yönetim Kurulları ile Merkez Yönetim Kurulu müştereken toplandılar ve Başbakan İnönüyü de davet ettiler.

Toplantıda prensip olarak anlaşmaya varıldı. Ancak şekil üzerinde tartışmaya girişildi. Meclis Yönetim Kurulu Bakanlıkların parçalanması ve Bakan Yardımcıları fikrine taraftardı. Senato Yönetim Kurulundan Mehmet Hazer işin şeklinde aykırı fikre sahipti. Hazer, Bakanın ve Baltan Yardımcısının aralarında anlaşmazdık çıkabileceğini söylüyordu. Her İkisinin aynı yetkilere sahip olması çekişmeyi arttırabilir, karışıklıklara sebebiyet; verebilirdi. Bakanlıkların parçalanması konusuna gelince masraf büyüyecek, yeni teşkilat kanunları patırdısı ortaya çıkacaktı. Bunun çaresi Baklan Yardımcılığı değil, Bakanların yükünü hafifletecek Devlet Bakanlıklarının ihdasıydı. Her Bakanlıktan gereken Genel Müdürlükler alınacak, bir araya getirilerek tâyin edilen Devlet Bakanma bağlanacaktı.

Bu konudaki tartışma uzun sürdü, C.H.P. Meclis Yönetim Kurulunca itirazın yerinde olmadığı belirtildi. Zira Bakan Yardımcısı seçilirken, Bakanın rızası alınacak, rızası hilâfına tâyin yapılmıyacaktı. Ayrıca, Koalisyon kanatları Yardımcıları kendi partilerinden intihap edeceklerdi. Hal böyle olunca, karışıklığın çıkması zordu.

Bakanlıkların işgücünü arttırmak ve Devletle vatandaşın temasını kolaylaştırmak için, ilim adamlarının da tasvip ettiği bu tasarruf yapılacaktır. Hükümet, tabii Koalisyon kanatları anasında mutabakat olduktan sonra hazırlayacağı tasarıyı Meclisin tatilinden hemen sonra Genel Kurula sunacaktır.

Nitekim Başbakan perşembe günü, CHP Grupunda bunu kesin olarak açıkladı.

C. H. P.

Yolculuk var!

Bu haftanın içinde bir gün, yeni Başkan Vekili olarak Rüştü Özalı seçmiş olan C.H.P. Grupunun toplantısında Genel Başkan İsmet İnönü:

"— C.H.P.yi sergüzeştçilere ümit veren hareketlerden kurtarmak lâzımdır." dedikten bir kaç saat sonra Meclisin koridor ve kulisleri bin söylentiyle çalkalandı. Herkes, Genel Başkanın bu sözleriyle bir takım kimselerin ihraç talebiyle Haysiyet Divanına sevkedileceğini haber verdiğini mükemmelen anladı. Bunun üzerime gözler, daha Kurultay edasında bu çeşit tertipleri su yüzüne çıkmış olan ve bundan dolayı muvakkaten partiden çıkarılan "Dörtler"in üzerine çevrildi,

O gün Turgut Göle Meclisteydi.

Kars senatörü kendisine bu hususta bir soru tevcih edildiğinde önce işi şakaya almak istedi:

"— Böyle bir hazırlığı zannetmem ama, mümkündür. Ancak, bizi partiye geri alma hazırlığı da mümkündür.."

Sonra, daha ciddi ve düşünceli tavırla:

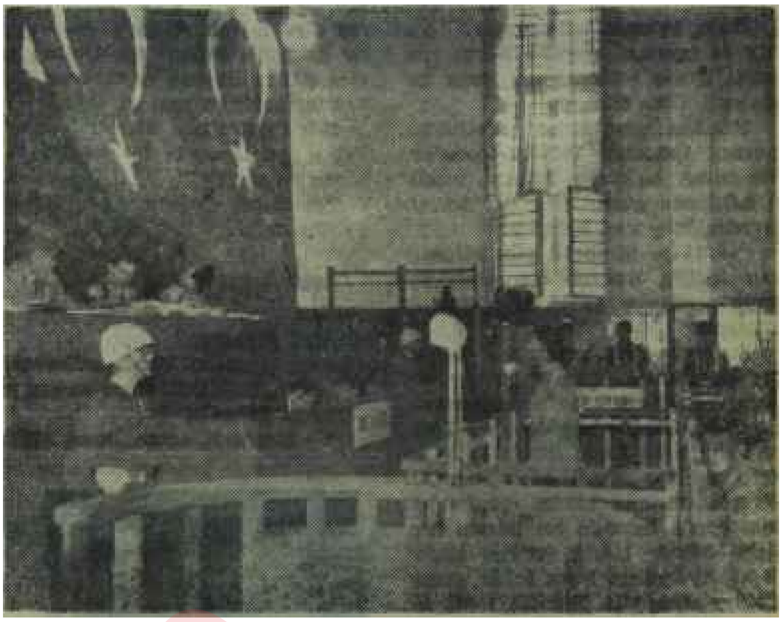
"— Mamafih İnönünün Avni Doğan, Nihat Erim ve Kasım Güleği kabul edeceğini katiyyen sanmıyorum. Belki beni tekrar alabilirler.." dedi.

Göle bunu söylerken bir doğru teşhis koyuyordu. Ancak bunda, "keskin zekâ"sından ziyade bahis konusu ettiği arkadaşlarının bildiği bir takım faaliyetlerini hatırlamasının rol oynadığı muhakkaktır. Gülek ve Doğan, tıpkı Celal Sungur gibi hoş olmayan temasları temas ettikleri kimseler tarafından açıklanmış durumdadırlar. Erim de Ankarada, başka çevrelerle tertip peşindedir ve o çevrelere ümit satmaktadır. İstanbulda ise Safa Kılıçlıoğlu Vedat Dicleli ikilisi gibi ideal arka dallarıyla teşkilât içinde sondajlara girişmektedir. Gölenin bunları bilerek konuştuğunu, dinleyenler anlamakta gecikmediler.

Daha sonra koridorda, Güleğe yatemliği bilinen Kemal Sarıibrahimoğlu yakalandı. O da önce, buna pek ihtimal vermediğini söyledi. Ama,

Rüştü Özal
Eski ağza yeni taam

2 Nolu Sıkı Yönetim Mahkemesinde duruşmalar yapılıyor
Saat 12'ye geliyor

meraklı meraklı sormaktan da geri kalmadı:

"— Peki, Dörtlere yakın bilinenler ne olacak? Onlara da sirayeti olacak mı, bu isin? Mamafih, Paşa ne dedi de yapmadık şimdiye kadar? Bunu da yapar, çekilir gideriz.."

Nizam zarureti

Aslında, Paganın o gün Grupta yaptığı konuşma daha fazla şeyi şümulü içine aldı. Genel Başkan Grupa, evinde Rüştü Özalla konuştuktan sonra geldi. Partinin bütün meselelerini ele alarak görüşlerini anlattı. C.H.P. Paşanın nazarında, öteki bütün parelerden farklı durum 'daydı ve demokratik sistemin temel taşlarından, biriydi. Onun için onda görülen aksaklıklara, sakatlık ve zayıflıklara umumi efkâr müsamaha göstermiyordu. Sergüzeştçilere C. H.P. yi teslim edebilecekleri hayali içinde olup o yolda faaliyet gösterdikleri tahkikat sonunda ortaya çıkanlar partide tutulmayacaklardı. Bu, hemen dört ismi akla getirdi ama, Gölenin dediği gibi bunların içinde kendisi yoktur. Celâl Sungur vardır. İsmi geçen bir başkası Kenan Esengin olmuştur. Esengin bu ithamı cevaplandırmış, ötekiler susmuşlardır.

C.H.P. nin derlenip toparlanma ve daha insicamlı, disiplinli ve idealleri belli bir parti haline gelme gayreti önümüzdeki mahalli seçimlerin bir hazırlığıdır. İnönü söyle söyledi:

"— Bu seçimlere, kesin olarak halka tam güven veren bir siyasi teşekkül olarak gireceğiz!"

isyan

Hayaller âleminden lehvalar

Bitirdiğimiz haftanın içinde bir gün, 20-21 Mayıs isyanı ile alâkalı olarak bir doğru söz, isyanın lideri Talât Aydemire atfen tanık Topçu Teğmen Mehmet İlhan tarafından Mamaktaki mahkeme heyetine açıktandı. Bir bayram günü, başkalarının da yanında Talât Aydemir demişti ki:

"— Geçen sefer başaramadığım ihtilâli, bir gün aynı kadroyla tahakkuk ettireceğim."

Gerçekten de, Mamakta devam eden duruşmalar, 22 Şubattan bu yana Aydemirin elindeki kuvvetlerin bir tek kul artmadığını, fakat bir avuç insandan ibaret kaldığını göstermektedir. Mehmet İlhanın bu açıklamaya yaptığı ilâve daha alâkı çekici oldu.. Konuşma sırasında Saffet Olgaç da -22 Şubatçıların, simdi sanık mevkiindeki avukatları- gelmişti Lâfı işitince, lidere şöyle bir hulûsa çakmıştı:

"— Otuz âlim bir araya gelse Harbiyeli Aklanmaz gibi bir vecizeyi meydana getir emenlerdi!"

İfade, salanda, tebessümlere yol açtı ve isyanın liderinin hangi ruh haleti içinde bulunduğunu daha, iyi gösterdi. Otuz âlim, bu!

Nitekim biraz sonra Aydemirin kendisi, kendisini 14'lerie kıyaslarken onlar hakkında, istihfaf, kendisi hakkında gurur, dolu su sözleri sarf etmekten geri kalmadı:

"— 14'ler bir uçak gibi yükselip yere indiler. Halbuki biz, yerde bulunan uçağımızı göklere çıkarmak istiyoruz!"

Bu ifade, de tebessümlere sebebi yet verdi. Zaten bütün hafta boyunca tanık mikrofonu önünde ifade verenler, Harp Okulunda gördükleri Talât Aydemirin bu hava içinde bulunduğunu belirten sözler söylediler. Ali Elverdi, duruma hâkim olduğu havası içinde, bulunan asi liderin kendisini ölümle tehdit ettiğini bildirdi ve Aydemirin bunu inkâr etmesi üzerine ısrar etti. Tafsilât verdi. El verdinin 20-21 Mayıs gecesini sade canlı bir dille anlatılması heyecan yarattı. Nitekim ertesi gün bir çok gazete onun ifadesini büyük başlıklar la yayınladılar. Kahraman bir subay, cesareti ve 'gÜVen^-demokrat;^-sisteme Silâhlı Kuvvetlerin bir baştan ötekine bağlı olduğuna şaşmaz inancıyla uçurulan bir balonu bir iğne darbesiyle patlatıvermişti.

Haftanın alâka çekici bir hadisesi, sanıkların baştan itibaren itham ettikleri -yani, kendileriyle birlik olduğunu, söyledikleri- Jandarma Genel Komutanlığı -Kurmay Başkanı Albay Rumi Ahıskalı hakkında, bir tanık da ithamlarda bulununca savcının takibat istemesi oldu. Mahkame heyeti kısa bir müzakere sonra, bu talebi kabul etti ve adli amirliğe müzekkere yazılmasını kararlaştırdı.

Haftanın içinde, sanıkların durumunda fazla değişik olmadı. Aydemir tipi, hiç bir inkâr imkânı elinde bulunmayan elebaşılar. -savcının açıkladığı gibi mümkün nisbetinde çok kimseyi bilhassa kendilerine karşı koy muş kimseyi bulaştırmaya çalışarak ifade verirken ikinci derecedeki sanıklar her fırsatta aldatıldıklarını, kandırıldıklarını, Aydemirin harekâtı kendilerine "Türk Silâhlı Kuvvetlerinin harekâtı" diye sattığını söylediler.

Sâdece en fütursuzlarıdır ki hakları bulunmadığı halde sırtlarına geçirmiş oldukları üniformalarla o gece Harp Okulunda öğrencilere emir verirken yakalandıkları halde "Bilmiyordum", "Pek şaştım", "Ne oluyor diye merak ettim", "Gideyim bir bakayım dedim" edebiyatına devam ettiler. Başkan ve savcının kendilerine sorduğu sual şu oldu:

"— Peki, böyle olsaydı komuta Talât Aydemir gibi bir emekli abayda mı olurdu?"

Tanıkların dinlenmesine devam olunmaktadır.

Politikacılar

"Aptal düşman"

Burhan Apaydın, etrafı rnilletvekilleriyle sarılı Çelikbaşın yanına soruldu ve gülerek:

"- Beyfendi, acaba İhsan Ataövmaksızın sık sık tekrarladılar ve gülüştüler. Zira Genel Görüşme, son dakikalarında ciddi bir denetleme görevi olmaktan çıkmış, Ataövün kürsüden söylediklerine gülünen bir olay haline girmişti. Son sözü, milletvekili olarak İhsan Ataöv almıştı. Evvelâ, Çelikbaşın biraz evvelki konuşmasının kendisiyle ilgili olan kısmını cevaplandıracağından bahsetti. Sonra, nedendir bilinmez Çelikbaşın 1954 yılında Antalyada yaptığı bir seçim konuşmasından söz açtı ve:

"— Bu Çelikbaş Antalyada, C.H P. ye oy verenlerin kanından şüphe ederim dedi. Bu Çelikbaş, Kırşehir Kanununa, C.H.P. mallarının alır-

Yeni Sabahın Fısıltı sütunu ve Çelikbaş

"Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim"

le aranızda bir sıhriyet var mı? Yani, meraktan soruyorum! Zira yakını olmayan birine, hiç kimse bu derece yardım etmez" dedi. Çelikibaş, neşeli cevap verdi:

"— Kendisine teşekkürü unutmıyacağım Doğrusu, bu kadar iyiliği bana kimse yapamaz..."

Olay, Sanayi Bakanı Çelikbaş -hakkında A.P. Antalya milletvekili İhsan Ataövün önergesi üzerine açılan Genel Görüşmenin sonucunda Meclisin meşhur koridorunda cereyan etti. Daha sonra başka milletvekilleri, Çelikbaşı tebrik ederken bu nükteyi, başkası tarafından da kalanıldığından haberdar dahi bulunmasıyla ilgili kanuna oy imza eden adamdır. Şimdi, bana Demokrasi dersi mi vermeğe kalkıyor.." diyordu ki tam sekiz saattir yerinden ki" mıldamayan Başkan dayanamadı:

"— İhsan bey, şu sözlerinizi Allah rızası için toparlayın, yoksa buradan sabaha karşı bile çıkamayız. Bırakın şunu bunu, ne söyliyecekseniz osu söyleyin" dedi. Ataöv devam etti:

"— Biz burada işin ciddiyeti bozulmasın diye bazı şeylerden bahsetmedik.. Burdurlu Yadigâr hanımdan dem vurmadık..."

Başkan, hatibin bir kere daha sözüne müdahale etti:

Muallâ Akarca
Elin hamuruyla

"— Yahu be kardeşimi.. Bırakın şu hanım, manim lâfını.. Ne söyliyecekseniz, onu söyleyin.. Sabrı kalmıyor arkadaşların.. Lütfen, sadede gelin.. Karşılıklı da konuşmayın da, şuradan gider ayak içtüzüğü tatbik etmiyelim.."

Ataöv istifini bozmadı ve devam etti. Milletvekilleri gülmeğe, eğlenmeğe başladılar. Başkan da kimsenin keyfini bozmadı, Ataövün sözünü bir kere daha kesmedi.

A.P. li hatip sözlerini, Tarih önünde önüne geleni suçlıyarak bitirdi ve Meclisten çekileceğini de ilâve etti, Ataövün bu son cümlesi bir alkışlandı, bir alkışlandı ki sekiz saattir ter döken milletvekili hiç böylesine tezahürata rastlamamıştı. Ama bir iki dakika sonra mesele anlaşıldı. Milletvekilleri Ataövün milletvekilliğinden sahiden ayrılacağını sanmışlardı!

Şansın başlangıcı

Oysa işin başında, Genel Görüşme hiç böyle başlamamıştı. Hava adamakıllı Sanayi Bakanının aleyhindeydi. Milletvekilleri -hangi partiden olursa olsun- Bakanın pes edeceğini, zira Ataövün ve arkadaşlarına pek çok gerçeği ortaya koyacaklarını sanmaktaydılar.

Nitekim saat. 14 sıralarında Çelikbaş gözlüklerinin ardından arada bir kürsüdeki hatibe bakıp not alıyor, oturduğu koltuğun arkasında sıram sıram adamlar emre hazır bekliyorlar, bir işaretle kalın dosyalar bunlar marifetiyle karıştırılarak sorulana cevap hazırlanıyordu. Çelikbaş bu arada sağ tarafındaki milletvekili sıralarını da kontrol etmekten kendini alamıyordu.

İhsan Ataöve gelince, elindekihacir konuşmayı k harflerini çatlatarak okuyor ve mütemadiyen itham ediyordu. Üçgen kravatını hergünkünden çok daha itinayla bağlatmıştı. Elbisesi sicim gibi ütülüydü. Üç - beş dakikada bir su içiyordu. Ar? .la yanlışlık yapsa da aldırmıyor, okumaya devam ediyordu.

C.H.P. sıralarında sükût her zamankinden fazlaydı. Hatip dinleniyordu. Arada lâf atam da. gene C. H.P. liler susturuyordu. A.P. sıralarında da sükût vardı. Ama arada bir A.P. li hatip ithamlarını fazlalaştırınca hep bir ağızdan "Ooooo!" diye feryat ediyorlar ve kıkır kıkır gülüyorlardı. Arka sıralarda, kalın siyah çantasıyla sessiz sedasız oturan ve kendi kendini yiyen Suphi Baykam görülüyordu. Baykama ufak ufak takılan C.H.P. liler mevcuttu. Y.T.P. lilerin bir kısmı Ataöve sinirleniyorlardı. Bir kısmı memnundu. C.K.M.P. sıraları az kalabalıktı. Bulunanlar da, meseleyle fazla ilgili görünmüyorlardı. M.P. ye gelince, bu işle hiç ilgili değildi. Zira,

"Bedrinin babası,,

Sanayi Bakam Fethi Çelikbaş hakkındaki şikâyetlerin nihayet Meclise geldiği bir *sırada, onun tamamile keyfi tasarruflarının ve hiç asil olmayan usullerinin, taktik ve tertiplerinin, C.H.P. nin muhalefette savunduğu prensiplerden hiç birine uymayan davranışlarının hesabını C.H.P. Grupunda ilk soran Suphi Baykamı hatırlamamak imkân yoktur. 1957 - 60 arasının bu yaman, 1960 - 62 arasının bu faal politikacısı bugün artık sadece "Harika ressam çocuk Bedri Baykamın babası"dır ve dürüst politikacının pek bol yetişmediği bir memleket için bu kayıp esef vericidir.*

Çabuk ilerleyen Suphi Baykam siyaset hayatında iki darbe yemiştir. Adanada ayağının altına karpuz kabuğu konulmuştur, Çelikbaşa karşı giriştiği mücadelede hışma uğramıştır. Bunlar, politikada yadırganacak şeyler değildir. A*ma yastık ki mağlûbiyetler, iradesini çelikleştirecek yerde, Suphi Baykamın nefesini kesmiştir ve genç politikacı bir uçtan ötekine yani kendini "her şey" görmekle "hiç bir şey" görmemek, uçları..- inanılmaz süratle geçmiştir. Halbuki politika, çok şey gibi, tuttuğunu koparan adam istemektedür. Bunu başaramayanlar, Suphi Baykam "mimlinde görüldüğü şekilde, kabiliyet ve meziyetleri, ihtiras ve arzulan ne olursa olsun genç yaşta bir "mütekait politikacı" olup çıkmaktadırlar. Havanın çok değişmiş olduğu ve Baykamın haklı bulunduğunun amlaşıldığı "Feyzioğlu Grupu"na sırtım dayadığı halde ayaklarının altında yerin sallantısını feci şekilde hisseden Çelikbaşın istisnasız her çevrede "persona non grata" kabul edildiği bir sırada bu gene milletvekilitarafından savunulacak bir iyi dosya kolaylıkla "son hüküm" yerine geçebilecekti.*

İnşallah "Harika Oğul". babasından daha sebatlı çıkar.

İhsan Ataöv
Kılıcı çekti

Biralarında ancak 3 - 5 milletvekili bulunuyordu.

A.P. milletvekilinin ithamları 6 noktada toplanıyordu. Kömür işletmelerinde Çelikbaş 3659 sayılı kanun hükümlerine rağmen kadrolu makamlara tek taraflı mukavelelerle çok yüksek ücret vererek bazı kişileri tayin etmişti. Çelikbaş, Ereğli Kömür işletmeleri Genel Müdürü tayin ettiği zatın burada muvaffak olamamasından ötürü Amerikada bir kömür müşavirliği icat etmiş ve bu zata 55 bin lira harcırah, 7500 lira maaş vererek kendisini Amerikaya yollamıştı.

Makine - Kimya Endüstrisinde Genel Müdür Muavinliğine 1954 yılındaki Özel Kalem Müdürünü tayin etmişti. Şeker Fabrikalarında yakınlarını kolladığı biliniyordu.

Sümerbank olayı herkesin malûmuydu. Selâhattin Akyolun Genel Müdürlükten uzaklaştırılması milletin dilinde sakızdı.

Bunun yanında, Frankfurttaki Petrol . Kongresine petrolcülerden başka herkes yollanmıştı. Ataöv, işin bu kısmında gidenlerin özel hikâyelerini anlattı. Gidenler arasında tatilini İngilterede geçirmeyi âdet edinmiş olanlar vardı. Frankfurt yakınlarında hasta kardeşini ziyaret etmesi elzem bulunanlar mevcuttu!

Ataöv daha sonra, petrol konusuna hafifçe değindi ve salimen kürsüden indi.

Büyük dert

Bakan Çelikbaşın Bakanlık içerisindeki tutumunun dışında bazı genel meselelerdeki tutumu da C.H.P. içinde büyük çapta hoşnutsuzluk yaratıyordu. Türk petrollerinin yurt içinde satılmasını sağlıyacak bazı işlemlerin Bakan tarafından geciktirilmesi, bir iki aydır büyük çapta akisler yapmaktaydı. Üstelik Çelikbaş, bu konuda son derece müşkil durumda kaldı. Zira dâva, -tam olmasa bile-, 1 yıl 1 ay sonra Çelikbaşın istemediği şekilde halledilmişti.

Çelikbaş bunun üzerinedir ki, Sefa Kılıçlıoğlunun Yeni Sabahındaki -evet, Sefa Kılıçlıoğlunun Yeni Sabahındaki- Fısıltı sütunundan istimdat eyledi. Genel Görüşmenin açılmasının arefesinde bu sütunda, Çelikbaşın el altından Türkiye Petrolleri A.O. Umum Müdürü İhsan Topaloğlu aleyhinde verdiği tezvizat yayınlandı. Topaloğlu şu kadar para alıyordu, Topaloğlu şunu yapıyordu, Topaloğlu bu idi. Ancak dikkatli kimseler, Selâhaddin Akyol hâdisesi dolayısıyla da aynı kaynaktan gelen

Burhan Apaydın
Gönüllü müdafi

haberler aynı sütunlarda yayınlanmış olduğu için buna pek aldırmadılar ve "Ne küçük taktikler, bunlar." diye mırıldanmakla yetindiler.

Bakanın İhsan Topaloğluyla böyle bir mücadeleye girişmesi yersiz değildir. Zira Türkiyedeki yerli petrolün istikbaliyle ilgili konuda Topaloğlu, Sanayi Bakanıyla dişe diş mücadele halindedir.

Hikâye bir yıl evvel başlamış ve Çelikbaşın lüzumsuz ısrarıyla 24.5.1962 tarihinde Türkiye Petrollerinin talep ettiği husus bir yıl bir ay sonra kararname olarak çıkarılmıştır. Ancak bu yıl zarfında Türk Rafinerilerinde benzin stoku 15 bin tona, motorin stoku 5 bine, ham petrol ise 8 bin tona yaklaşmıştır. Şayet; Türkiyedeki petrollerin, ve petrol ürünlerinin Öncelikle satılmasını sağlayan kararname yürürlüğe girmese idi, Rafinerinin ve ham petrol istihsalinin durdurulması için sadece 10 günlük bir müddet kalmıştı v» bütün tesisler stop etme mecburiyetinde bırakılacaktı.

Kolay zafer

Ataövden sonra kürsüye Çelikbaş çıktı. Uzun ve insanı canından bezdiren bir konuşma yaptı. Sonradan zabıtları görenler, konuşan kimsenin nasıl olup da Prof. luk pâyesi aldığına pek" şaştılar. Zira bir tek cümle ötekini tutmuyor, hattâ cümlelerin başı ile sonu birbirine uymuyordu. Fakat Çelikbaş tiradını öylesine demagojik bir eda içinde yaptı ve Ataöv öylesine "Akıllı düşman aptal dosttan iyidir" sözünü "Akılsız düşman ondan da iyidir.." haline getirdi ki hava yavaş yavaş değişti.

Çelikbaş, Menderesin avukatı Burhan Apaydını da peylemişti. Apaydın Çelikbaştan sonra söz aldı ve Ataövü bir yerdi, bir yerdi.. Buraya mahalle dedikoduları dinlemek için gelmemişlerdi. Apaydın, Genel Görüşme lehinde oy vermişti ama bundan dolayı pişmandı. Böyle şey olur muydu? Menderesin avukatı, rolünü iyi oynadı. Şaşkın Ataöv büsbütün perişan haldeydi. Daha sonra AP. den Bahri Cömert, bir çuval incirin kalan tarafını da berbat etti ve Çelikbaş, bu sefer zaferinden emin halde kürsüye geldi.- Sözleri arasında gene bir irtibat yoktu ama, konuşmasının "hava"sı daha da kuvvetli oldu. Bu sırada A.P. liler, her şeyin bitmiş olduğunu anladıklarından salonu terkediyorlardı. C.H.P. lilerin dudaklarında da alaycı bir tebessüm vardı. Çelikbaşı, onlar biliyorlardı.

Bakanı Ataöv takip etti ve çukurdan çukura, en sonra bir meçhul "Yadigâr Hanım" ın kolları arasına düştü. Celse bittiğinde herkes kahkahadan kırılıyordu.

Ancak Çelikibaşı, şimdi bir imtihan da Senatoda beklemektedir. Oradaki mümeyyiz Muallâ Akarcadır. Akarcanın, dersten ibret aldığım söylemek hata olmamalıdır. Bir baştan ötekine haksız bulunduğu halde rakiplerinin acemiliğinden faydalanarak ofsayttan gol atan Çelikbaşm Senatodaki imtihanı aynı rahatlıkla vermesi her halde kolay olmayacaktır.

Zira Akarcanın, Çelikbaşla bir sıhriyeti yoktur! Üstelik, söz pek meşhurdur: "Bir takım kimseler daima aldatılabilirler. Herkes, bir belirli süre de aldatılabilir. Ama herkesin daima aldatılması kabil değildir."

Dış yardım

Paristen gelen yolcu

Bitirdiğimiz haftanın ortalarında Perşembe günü, Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu Parlâmento binasının cümle kapısından girdiğinde saatler tam 15.07'yi gösteriyordu. Feyzioğlu hızlı adımlarla Şeref Holünü geçti ve Koalisyon Koridorunda bir kaç milletvekiliyle selâmlaştıktan sonra Millet Meclisi

Toplantı Salonuna girerek Başbakan İsmet İnönünün solundaki koltuğa oturdu. İki devlet adamı burada hararetli bir sohbete daldılar. Feyzioğlu anlatıyor, İnönü gülümseyerek onu dinliyordu. Az sonra Feyzioğlu İnönü ikilisine Maliye Bakanı Fent Melen de. iltihak edince, sohbet büsbütün koyulaştık Melen arada bir Feyzioğlunun sırtını sıvazlayarak sualler soruyor, sonra aldığı cevaptan duyduğu memnuniyetle küçük kahkahalar atıyordu. Üçlü müzakere 'böylece bir süre devam ettikten sonra İnönü mütebessim bir çehre ile kürsüde konuşmakta olan İhsan Ataövü dinlemeye koyuldu. Feyzioğlu ve Melen de dışarıya çıkarak sohbetlerine yumuşak koltuklarda devam ettiler.

Sohbetin konusu bir- kaç gün önce Pariste yapılan Türkiyeye Yardım Konsorsiyumu toplantısında Türkiyenin ileri sürdüğü yardımın arttırılması talebinin kabul edilmiş olmasıyla ilgiliydi. Bu toplantıya Türkiye Delegasyonunun başkanı olarak katılan Feyzioğlu bir gece önce İstanbula dönmüş ve o gün öğleden sonra Esenboğaya iner inmez evine dahi uğramadan ayağının tozuyla soluğu Parlâmentoda almaştı.

Feyzioğlunun getirdiği müjdelerin ikincisi Ortak Pazarla ilgili oldu. Konsorsiyum toplantılarının yanısıra Brükselde Türkiyenin Ortak Pazara girmesi için yapılan müzakereler müspet sonuç vermiş ve pazartesiyi salıya bağlıyan gece saat tam 24'te anlaşma imzalanmıştı. Feyzioğlu Paristen telefonla görüşmelerin seyrini bütün teferruatıyla takip etmişti. Bu konuda da Melene anlatacağı pek çok şey mevcuttu.

Paralar, paralar, bozulmasın aralar

Pariste yapılan Konsorsiyum toplantılarının en önemli olayım Fransız Dışişleri Bakanı Couve de Murville'in bir teklifi teşkil etti. Murville, Feyzioğluyla yaptığı bir görüşmede Fransanın ilk taahhüdü olan İhracat Garantisine ek olarak bu defa devletten devlete yardım şeklinde ve daha elverişli şartlarla munzam bir kredi vermeğe hazır olduğunu bildirdi. Resmi bir teklif mahiyetini taşımakta olan bu açıklama, munzam yardımının kabul edilmesinde büyük çapta rol oynadı. Bu tekliften sonra diğer devletler de yapılacak yardımın bir miktar daha arttırılmasını prensip olarak kabul ettiler.

Aslında yapılacak yardım, daha evvelce tespit edilmiş olan 251 milyon dolara ek bir yardım değil, fakat bu miktarın henüz tamamlanamamış olması sebebiyle üye devletlerin hisselerinin bira» daha genişletilmesinden ibarettir. Bundan dört ay kadar önce, 5 Yıllık Plânın 1963 Yılı Uygulama Programı Konsorsiyuma- sunulduğu zaman âcil bir tedbir olarak sadece 1963 yılı ihtiyaçları incelenmiş ve Türkiyenin talep ettiği 281 milyon dolar yerine 251 milyon dolarlık yardım verilmesi kararlaştırılarak aradaki 30 milyon dolarlık hata payı kabul edilmemişti.

Aradan geçen müddet zarfında hemen hemen bütün üyelerin yapacakları yardım miktarları belli olunca 251 milyon doların tamamlanamadığı görüldü. Buna göre Amerika Birleşik Devletlerinin 73 milyon, O. E.C.D. nin 50 milyon, Fransanın 20 milyon, Dünya Bankasının 5 milyon, İtalyanın 10 milyon, İngilterenin 8 milyon, İsveç, Belçika ve Hollândanın 1. er milyon, Batı Almanyanın 30 milyon ve Kanadanın da 5 milyon dolarlık yardımlarının toplamı ancak 204 milyon doları buluyor ve geriye 47 milyon dolarlık bir açık kalıyordu. Son Konsorsiyum toplantısının hedefini bu 47 milyon dolarlık açığın kapanması teşkil etti. Üye devletlerin yardım kontenjanlarını biraz arttırmalarıyla bu mesele kolayca halledilebilirdi. Ancak Fransa, kanunlarının özel durumunu ileri sürerek buna yanaşmıyordu. Bu sebeple müzakerelerdelki en kesif kulis faaliyeti, fransız delegesinin etrafın da yapıldı. Bilhassa alman ve ingiliz delegelerinin bu konuda büyük yardımları oldu. Nihayet müzakerelerin ikinci gününde Fransa, Dışişleri Bakanı Murville beklenen açıklamayı yaparak, Fransanın Türkiyeye bir ek yardımı prensip olarak kabul ettiğini bildirdi.

Turhan Feyzioğlu
Dolar peşinde

Artık meselenin en çetin kısım halledilmiş oluyordu. Bundan sonra diğer delegeleri de aynı fikir etrafında birleştirmek pek zor olmadı. Delegelerin, bu munzam yardımın miktar ve şartlarını Hükümetleriyle görüşmelerini temin için 5 Temmuzda toplanmak üzere müzakerelere 10 günlük bir ara verildi.

Her şey göstermektedir ki 1963 yılında 251 milyon dolarlık yardım gerçekleşmiş ve bu is bitmiştir.

istanbul

Tebdil-i mekândaki ferahlık,

Geçen haftanın başında, pazartesi günü saat 12.30'da İstanbulun lüks Belediye Sarayında, riyaset makamının gene son derece lüks tefriş edilmiş toplantı salonunda büyük masanın etrafında toplanan İstanbul gazetelerinin Belediye muhabirleri, Necdet Uğurun ağamdan çıkanları dikkatle not ediyorlardı. O gün İstanbulini enerjik başkanı Necdet Uğur, gazetecilere Belediye Başkanlığına geldiğinden beri kadrodaki bek lenen değişiklikler hakkında izahat veriyordu. Uğurun aynı basın toplantısında temas ettiği bir diğer konu da Ankara temasları ve Maliye ile İçişleri Bakanlıklarının hazırladıkları belediyeler ile ilgili kanun tasarıları idi. Her iki konu da gazetecileri son derece ilgilendirmişti. Aynı ilgiyi gazeteler de gösterdi ve Uğurun basın toplantısı hemen her gazetede büyük başlıklarla yer aldı.

Aslında, Necdet Uğurun bu basın toplantısında verdiği haberler hiç de sürpriz değildi ve herkes tarafın-

dan bekleniyordu. Merak edilen, Belediyenin işlemez- kadrosundaki değişiklikleri Necdet Uğurun ne şekilde yapacağı ve nasıl başaracağı idi. AKİS'in bundan önceki sayılarında da sık sık temas ettiği gibi İstanbul Belediye kadrosu dünyanın hiç bir belediyesinde rastlanmıyacak şekilde şişirilmişti. Rasyonel çalışan bir belediyenin, bütçesinin yüzde 35'ini personel masrafları olarak ayırması lâzımdı. İstanbul Belediyesinin personel masrafları ise bütçesinin yüzde 70'ini teşkil ediyordu.

Necdet Uğur İstanbul Belediyesinin başına geldiği zaman en büyük problem olarak karşısında kadro meselesini gördü ve bunun halli için çalışmaya girişti. Ancak Uğur, vazifeye başladığı 1 Mart tarihinden 15 gün evveline kadar kimsenin vazifesine dokunmadı. Önce mevcut kadro ile işleri yürütme ve halletme yoluna giderken, bir yandan da kadronun ıslahı için çalışmaya başladı. Uğur bütün bunları yaparken Belediyede bir çıban başı ve bütün dedikoduların toplandığı yer olan Fen İşleri Umum Müdürlüğüne bakan- Teknik İşler Başkan yardımcılığına fakülteden yakın arkadaşı Kâmuran Bayduru getirdi. Bir Mâliye müfettişi olan Kâmuran Baydur, gerek tahsil hayatında ve gerekse iş hayatında sâkin, disiplinli, sabırlı ve son derece dürüst bir insan olarak tanınmıştır. Uğur, teknik işleri Kâmuran Baydura havale etmekle buraya mutemed bir arkadaşını oturtup suyun başına hâkim oluyor, başka bir deyimle belediye kasasının kilidini Baydur gibi emin bir ele tevdi ediyordu. Çünkü, kurulduğundan bu yana belediyede en karışık işlerin döndüğü yer Fen İşleri, daha doğrusu İmar Müdürlüğü idi. İmar Müdüelüğünde yeşil saha olarak ayrılmış bir ver inşaat izninin verildiği veya İstanbulu gün geçtikçe çirkin leştiren ulu orta kat çıkan müsaadelerinin tanındığı hemen her gün rastlanan olaylardandır. En olmayacek müsaadelerin verilmesine de hangi sihirli değneğin muktedir olduğu herkesin malûmu idi.

Necdet Uğur bu karışık ve dedikodusu bol yerin başına Kâmuran Beyduru getirdikten sonra, hiç bir tâyin yapmadı. O günden bu güne Belediye kadrolarını ve yapılacak ıslahatı iyice tetkik etti. Bu çalışmalardan sonra Uğurda hasıl olan kanaat, basın toplantısında da açıklandığı gibi şu şekilde idi: "Hanefi işte, hangi vasıfta, ne kadar elemana ihtiyaç olduğu aşıklıkla ve kesinlikle bilinmemektedir. Köklü bir tasfiyenin adil bir şekilde yapılabilmesi için baza objektif kıstaslara istinat etmesi ve bazı sosyal problemler yaratmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunun da yolu, belediye hizmetlerinin en iyi ne şekilde hangi vasıfta kaç kişi ile görülebileceğinin tesbitine bağlıdır. Bu ise bir reorganizasyon çalışmasını gerektiren bir husustur. Bu konuda Belediyede çalışmalara başlanacaktır. Katî ölçüyü buluncaya kadar yeni eleman almamak kararındayız. Zaruri ihtiyaçları da mevcut elemanlarla göreceğiz."

İstanbulun enerjik Belediye Başkanı bu kanaate vâsıl olduktan sonra, Belediye içinde, mevcut elemanlarla ve dışarıdan çok az bir takviye ile bazı değişikliklere karar verdi. Bu değişiklikler, sporcu tâbiriyle, bir nevi takım değiştirme veya gençleştirme hareketidir.

Burhan Güngör
Paçaları sıvayalım

Süpürge elde

Uğur önce Fen İşleri Genel Müdürlüğünü ele aldı ve kendi salâhiyeti dahilinde olan tâyinleri yaptı. Belediye Başkanının Ankara seyahatinden önce açıklanan bu tâyinlerde, Fen İşleri Genel Müdürlüğünün üç yardımcısı ikiye indiriliyor ve iki yardımcı da görevlerinden alınıyordu. Fen İşleri Genel Müdürü Sadettin Tümay yerinde bırakılıyor, yardımcılarından Mecralar ve Yollar kısmına bakan Lütfi Erzi ile İmara bakan Akif Göksel başka vazifelere tâyin ediliyordu. Fen İşleri Genel Müdürlüğü Yardımcılığına İller Bankasından gelen genç ve kaabiliyetli bir mimar olan Ahmet Sönmez getiriliyordu. İkinci yardımcılıkla da daha önce yapı işlerine bakan Fen İşleri Genel Müdür Yardımcısı Adnan Özet vazifelendiriliyordu.

Teknik elemanların çalışabileceği bu yerlerde, gerek ücret azlığından ve gerekse çirkin dedikodular yüzünden kalifiye elemanlar itibar etmiyordu. Bu yüzden, Uğur, Belediye kadrosunda bulunan memurlarda, reorganizasyon yapılıncaya kadar, işlerin iyi yürümesi için bazı ufak operasyonlar yapabiliyordu. Fen taleri Müdürlüğü bünyesinde yapılan bu ufak operasyonlardan sonra sıra gene belediyenin kangren olmuş müesseselerinden birisi olan Plânlama Müdürlüğüne geldi. Plânlama Müdürü vazifesinden alınarak yollar müdürlüğüne, Bayındırlık Mildürlüğünden emekli Akif Tansu yollar müdürlüğüne tâyin edildi. Onun yerine de genç, Sait Özden getirildi. Yollar Müdürü Cemal Erkek ise istifa etmeyi tercih etti.

Belediye Başkan Muavinlerinden Enver Cınkılıç da pasif bir vazife olan müşavirliğe getirildi. İstanbulun plânlamasının baş belâsı olan ve Moda Koyunun şahıslar hesabına doldurulmasında büyük rolü olan Plânlama müşaviri Abdullah Ardalı da aktif görevinden alınarak etüd ve araştırma ile meşgul olacak ve işlere tesir edemiyecek bir yere getirildi, Kadıköy plânlamasının şefi Selma Alaybek ile İstanbul planlamasının şefi Necdet Kurultay ve bir de Mecralar Müdürü Naci Bengisu da vazifelerinden alınarak başka yerlere verildi. İstanbul Belediyesinde en çok dedikodu konusu olan bu dairelerde yapılan operasyonlar bu kadardı. Yapılan bu tâyinler sonunda Fen İşleri Genel Müdürlüğü ve Plânlama enerjik, çalışkan elemanların eline verilmiş oluyordu.

İkinci etap

Necdet Uğur bu değişikliklerden sonra Ankaraya gitti. Ankara seyahatinin bir sebebi, Necdet Uğurun yapacağı yeni tayinlerin İçişleri Bakanlığı tarafından onaylanması idi,

Çünkü kanuna göre Belediye Daimi Encümenine üye olan daire müdürlerinin tâyininin İçişleri Bakanı tarafından tasdik edilmesi gerekiyordu. Ankara dönüşünden sonra Necdet Uğur basın toplantısında yeni tâyinler açıkladı. Bunların başında yeni bir belediye başkan yardımcısı geliyordu. İktisadî mürakabe işlerine bakacak olan Belediye Başkan Yardımcılığına İstanbul Barosunun genç avukatlarından Burhan Güngör getirildi. İstanbul Belediyesinin en önemli konularından birisi de mürakabe idi. Mürakabe: Belediye Zabıtası mürakabesi, Sağlık mürakabesi ve İktisadî mürakabe olmak üzere üç yoldan yapılmaktadır ve binlerce esnafın mürakabesi ile ilgilidir. Öte yandan fiyat ayarlamaları, halka intikal eden gıda maddelerinde ucuzluk sağlanması ile meşgul olunması gerekmektedir. İşte, belediye mevzuatından gayet iyi anlıyan genç ve enerijk Burhan Güngör bütün bu işlerin başına getirilmiştir.

Necdet Uğurun basın toplantısında açıkladığı yeni tâyinler, Daimi Encümende işlerin sürüncemede kalmamasını temin için alınan tedbirlerle ilgiliydi. Yeni açıklanan tâyinlerde Zat İşleri Müdürü Nurettin Mengütürk müfettişliğe getiriliyor ve yerine de Refika Özkul tâyin ediliyordu. Teftiş Heyeti Başkanı da müşavirliğe tâyin ediliyor ve yerine D.P. devrinde meşhur Gülhane ve Mercan arsaları yolsuzluğunu çıkaran müfettiş Şazı Elveren vazifelendiriliyordu. Yazı İşleri Müdürü Sait Tancar da kendiliğinden istifa edip ayrılanlar arasındaydı. Yazı İşleri Müdürlüğüne Sabahattin Kudret Aksal tâyin edildi. Bir diğer önemli tayin de Sular İdaresinde oldu. Sular İdaresinin 27 Mayıs Devriminin getirdiği Müdürü Asım Tufan görevinden alınıyor ve Florya Tesisler Müdürlüğü kadrosu ile pasif bir göreve getiriliyordu. Sular İdaresinin başına eski ve muvaffak müdür Cahit Çeçen tekrar tâyin etdilmekteydi.

Belediye Başkanının pazartesi günü açıkladığı ve gazetecilerin heyecanla not ettikleri yeni tâyinler bu kadardır. Belediye içinde yapılan bu kadarcık değişiklik bile Uğurun istediği çalışma temposunu temine kâfi gelecektir. Beklenen asıl büyük operasyon ise reorganizasyon çalışmaları neticesinde olacaktır. Reorganizasyon çalışmaları ise tamamen ilmî bir şekilde şimdiden başlamıştır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Berlin

Abbas yolcu

Kolonyada kendisini karşılayan 350 bin kişilik kalabalığı göstererek müşavirlerinden birisi Başkan Kennedy'ye "Maşallah ne büyük kalabalık. Fakat ne yazık ki bunlar amerikan seçmeni değil." dedi. Gerçekten de Kennedy'yi karşılayanların miktarı ve bilhassa yaptıkları tezahüratın şiddeti her politikacının ağzını sulandıracak ölçüdeydi. Amerikan siyasi hayatının gösterişli toplantılarına alışkın Kennedy bile gösterilen muazzam ilgi karşısında hayretini gizleyemedi.

Başkan Kennedy batı bloku isindeki anlaşmazlıkların ciddi bir hal aldığı bir devrede daha önceden plânlanmış olan Avrupa turuna çıkmıştı. On gün sürecek olan bu gezinin amacı batılılar arasındaki anlaşmazlık noktalarını ve bu arada çok taraflı nükleer kuvvetle ilgili projenin tatbikatında ortaya çıkan güçlükleri karşılıklı görüşmelerle halletmekti. Tabiî bunun dışında Avrupa gezisi başka maksatlara da hizmet edecekti. Önce NATO'nun Amerikaya kavsi anlayışlı davranan ortaklarına ödenmesi gereken manevi bir borç yeline getirilmiş olacaktı. Sonra NATO ile ve Avrupanın gelecekte alacağı şekille ilgili meselelerde uzlaşmaz bir tavır takınan Fransayı ziyaret programının dışında bırakarak bir nevi cezalandırmak imkânı da ortaya çıkıyordu. Ayrıca Batı Berlin gibi milletlerarası plândaki çatışmanın en önemli merkeplerinden biricini bir Amerikan Cumhurbaşkanının' ziyaret etmesi, hür dünyanın bu buhranlı bölgeye ne kadar önem verdiğini göstermesi bakımından da manidardı. Tabiî bütün bu tâli mahsullerin dışında Kennedy için ihmal edilemiyecek önemde bir tanesi daha vardı. İçeride çeşitli güçlüklerle ve bilhassa ırk ayrımı meselesiyle başı dertte olan Başkan, bu gezisini başarı ile tamamlayabilirse Amerikada- da itibarını arttırabileceğini hesaplıyordu. Yani Almanyada kendisini karşılayanların amerikan seçmeni olup olmaması pek o kadar önemli değildi. Hiç şüphe yok ki bu parlak karşılamanın Amerikan seçmeni üzerindeki etkileri de Kennedy'nin lehine olacaktı.

Adenauer ve Kennedy
İki nesil, bir fikir

Bununla beraber gezinin başarısını tehlikeye sokabilecek bir takım sebepler de mevcuttu. Seyahat programının Batı Almanyadan sonra en önemli durağı İngilteredeki son olayla Mac Millan hükümetinin uzun vadeli pazarlıklar yapma şansını çok azaltmıştı. Bugün yarin istifa etmesi beklenen vs yapılacak bir

seçimde de kaybetmesi muhtemel bir ekibin temel politika meselelerinde muteber bir muhatap sayılması oldukça hatalı görülmektedir, İtalya için de durum aşağı yukarı aynıdır. Henüz burada da güven telkin eden sağlam bir hükümet ortaya çıkmamıştır. Almanyada da Adenauer kısa bir süre sonra iktidarı bırakmaya karar vermişti. Bunlar gezinin başarısı konusunda insanı şüpheye düşüren sebeplerin ilk akla gelenleri di. Fakat gezinin Almanyadaki ilk kısmına ait intibalar geldikten sonra anlaşılmıştır ki Kennedy'nin yapmak istediği tamamen talkadır. Resmi temaslardan fazla halkla karşılaşmaya önem vermektedir. Önemli siyasi meseleler hakkındaki görüşlerini de her vesileyle halkın karşısında tekrarlamakta ve bilhassa onları etkilemeye çalışmaktadır. Doğrusu bunu da başarıyla yapmaktadır.

Kennedy'nin bu gürültülü Avrupa seyahati geçtiğimiz hafta başında pazar günü Kolonyada başladı. Başkanın dev jeti bir gece uçuşunun sonunda hava alanına indiği zaman 5000 kişi karşılamak için onu bekliyordu. Başkanın elini ilk, sıkan 67 yaşındaki Şansölye Adenauer oldu. Genç Başkan buna "Eski düşmanlar müşterek duyguları ve müşterek menfaatleri paylaşan dostlar haline geldiler" diye mukabele etti, Hala alanındaki merasim daha önceden düzenlendiği şekilde muntazaman cereyan etti, Şeref bölüğü teftiş edildikten sonra karşılıklı konuşmalar yapıldı. Bu konuşmalarında gerek Kennedy, gerekse Adenauer, bu tip merasimlerin hiç bir şey söylemeden konuşma yapmak şeklindeki malûm geleneğini yıktılar, Doğrudan doğruya, esas meselelere girdiler.

Kennedy konuşmasında bu gezisinin "Atlantik İttifakı bakımından" buhranlı bir devreye tesadüf ettiğini belirttikten sonra "Birliğimiz bir savaştan kaçınmak için kurulmuştu. Fakat şimdi barışa götürecek yeni bir yolu bulmak zorundadır." dedi. Kendilerini bekleyen vazifelerden bahşederken de "İki memleketimiz ve Birliğin diğer üyeleri kazanmadı düşündüğümüz yegâne harbte, kendi memleketlerimizde ve dünyanın her yerinde açlığa sefalete cehalete ve hastalığa kargı harbte bitiririmize dayanmak zorundayız" dedi. Konuşması almancaya çevrilince büyük bir tezahüratla karşılandı. Bu merasim, aynı zamanda Avrupanın çeşitli yerlerinde televizyondan takip edildi.

Konuşmalardan sonra Adenauer ile Kennedy Şansölyenin büyük siyah açık arabasına binerek Kolonyaya doğru yola çıktılar, 87 yaşındaki dev let adamı ile 46 yaşındaki Başkan bir arada iken tam bir tezat teşkil ediyorlardı. Başkanın kendinden emin, kararlı ve genç görünüşü alman halkı üzerinde derin bir hayranlık uyandırdı. Kolonyaya girilirken kilisenin çanları çalmaya başladı. 350 bin kişi misafirlerini karşılamak üzere sokaklardaydı. Kennedy gereken ziyaretleri yaptıktan sonra Adenauer ile birlikte şehrin meşhur katedraline giderek pazar âyinine iştirak etti.

Resmi temaslar ertesi günü başladı. Kennedy Adenauer ile başbaşa uzun müddet bir arada kaldı. Bu görüşme sırasında müttefikler arasında daha yakın bir işbirliği ve anlayış havasının kurulması ile ilgili meseleler ele alındı. Ayrıca Kennedy NATO içinde müşterek bir nükleer kuvvet tesisi ile ilgili teklifinin çeşitli yönleri hakkında Şansölyeye geniş izahat verdi, Adenauer de son fransız - alman yakınlaşmasının perde arkasını anlattı ve tarih boyunca bir biri ile savaşmış iki milleti ebediyen barıştırrmak amacının dışında gizli bir maksat güdülmediğini ifade etti. Başkan Kennedy, Adenauer' den kendisinin ve bilhassa de Gaulle' ün birleşmiş bir Avrupa hakkındaki görüşlerini açıklamasını istedi. Bu arada muhtemelen İngilterenin müşterek pazara alınması teklifi hakkındaki frensiz davranışı tilerinde de duruldu, Kennedy diğer bir önemlisi teması da Erhard ile yaptı, Adenauer'in kabul resmi sırasında Kennedy adına Dışişleri Bakanı Dean Rusk Erhard'dan bir görüşme talebinde bulundu. Üç devlet adamı yanlarında bir tercüman olduğu halde bir köşeye çekilerek yarım saat kadar gelecekteki batı politikası konusunda görüş teatisinde bulundular. Bu görüşme artık Kibardın sonbaharda Adenauer'in yerine geçeceği karar laştırıldığı için büyük bir önem taşımaktadır.

Bu temaslar sonucunda yayınlanan Kennedy - Adenauer müşterek tebliğinde tarafların Avrupanın savunması için çok taraflı NATO nükleer vurucu kuvvetinin kurulması yolunda ellerinden geleni yapma konusunda anlaştıkları bildirilmektedir. Bu tebliğin yayınlanmasından biraz önce Kennedy yaptığı bir basın toplantısında doğrudan doğruya de Gaulle'e hücum etti, Kennedy'de Gaulle'ün ismini ağzına almadı. Fakat karşısına muhatap olarak onu aldığı açıktı. Kennedy NATO ittifakını parçalayanlarla Batının düşmanlarına yardım ettiklerini belirtti ve Fransız Devlet Başkanının müstakil Avrupa fikrine iştirak etmediğini söyledi, Fransız - Alman anlaşması konusunda da birliğe giden yolun ikili anlaşmalardan değil çok taraflı anlaşmalardan geçtiğini hatırlattı. Amerikanın Avrupayı savunmakta devam edip etmiyeceği konusunda da "Birleşik Amerika sizin şehirlerinizi korumak için kendi şehirlerini tehlikeye atmaya hazırdır. Çünkü bizim hürriyetimizi muhafaza için sisin hürriyetinize ihtiyacımız vardır" dedi.

Sahi, şimdi neredeler ???

Hüseyin Saygun
(B.J.K. lı Çengel Hüseyin)

Türk futbol sâhalarında parlayan bir çok futbolcunun sempatik lâkapları vardır. Su futbolcular, aradan yıllar geçmesine rağmen bu lakapları ile tanınırlar, hattâ bir çok kimse bu futbolcuları adlarından çok lâkaplarıyla bilir ve tanır. Bir Leblebi Mehmet, bir Otomobil Nuri. bir Kova Osman, bir Boncuk Ömerin soyadları unutulmuş fakat lâkapları asla hatırdan çıkmamıştır. Türk futboluna ve Beşiktaş Kulübüne yıllarca hizmet etmiş ve orta boylu esmer bir futbolca vardır ki Çengel Hüseyin olarak tanınmıştır ve sahalardan yıllarca önce çekilmesine rağmen hâlâ bilinmektedir.

Beşiktaş Kulübünde ve Millî Takımda sol haf mevkiinde unutulmaz oyunlar çıkaran Hüseyinin futbolu ve sitili bugün hâlâ aranmaktadır. Son derece çalışkan, enerjik ve gayet rahat top süren Hüseyin; Beşiktaşta yıllarca oynamış ve takımının da kaptanlığını yapmıştır.

Hüseyin Saygun 1334'te İstanbulda Çenberlitaşta doğdu. Babası Ayvalık Başkomiseri Hasan Saygını idi. Hüseyin, Reşitpaşa ilkokulunda ilk tahsili yaparken meşin topun peşine düştü. İlkokulu bitirdikten sonra Vefa Ortaokuluna giren Hüseyin, orta tahsili müddetince de hem okulda hem de mahallesinde arkadaşları arasında futbol oynamaya devanı etti. Vefa Ortaokulunu bitirdikten sonra tahsiline devam etmeyen Hüseyin Savgunun ilk resmi futbol takımı 1933 yılında intisap ettiği Kadırga Gençlik Kulübüdür. Hüseyin bu kulüpte bir yıl oynadıktan sonra futbolda hemen temayüz etti ve bir yıl sonra o zamanların kuvvetli bir takı mı olan Taksim Esseyan takımına geçti. 1935'ten 1937 yılına kadar Esseyan takımında oynayan Hüseyin, Kadırga Kulübünün eski Başkanı Kenan Kolik vasıtasıyle Beşiktaş Kulübüne girdi ve futbolu bırakıncaya kadar bu takımca oynadı. Hüseyin, Beşiktaşa girince bir aylık antrenmandan sonra hemen birinci takıma alındı ve ilk maçını Vefaya karşı sağ haf mevkiinde yaptı. O tarihten sonra Hüseyin Saygun, Beşiktaş birinci takımının bütün maçlarında yer aldı. Kadıköyde Fenerbahçe stadında, Fenerbahçe ile yaptıkları bir maçta rakip takımın solaçığı Büyük Fikret ile soliçi Rebiiyi marke etti. O devrin bu iki büyük şöhretini birden nefis bir şekilde marke eden Hüseyin'e seyirciler bir de isim taktılar. İki futbolcunun peşini bir çengel gibi bırakmadığı için Fenerbahçe taraftarları dahi "Yaşa Çengel" diye bağırmaya başladılar. O günden sonra bütün futbol severler Hüseyini "Çengel" olarak çağırmaya başladılar. O kadar ki kendi takımında dahi Hüseyin ismi unutuldu ve yerini "Çengel" aldı. Daha da enteresanı 1944'te İntisap ettiği Denizcilik Bankasındaki ilk bordrosuna da Çengel Hüseyin diye yazıldı.

Hüseyin yaptığı maçlarda gösterdiği başarı ve centilmenliği neticesinde 1945 yılında Hakkı ve Şeref Görkeyin oynamadıkları bir gün sahaya takımda ilk defa sol ve kaptan olarak çıktı. Bu maçta Çengel Hüseyin zamanın İstanbul Valisi merhum Lûtfi Kırdarın elinden 4 kupa birden aldı. Bu maçta Beşiktaş Hüseyinin attığı tek golle Fenerbahçeyi mağlûp etmişti.

Çengel Hüseyin 1946 yılında Fransaya gitmeğe kalktı. O zamanki Beşiktaş idarecileri Hüseyinin bu arzusunu yerine getirmeyince, genç futbolcu da teessüründen Beşiktaşı bırakarak Vefa Kulübüne geçti. Vefaya transfer ederken de Vefa Başkanı Remzi Tatariden 3000 liri para aldı. Çengel Hüseyinin bütün spor hayatında futboldan aldığı para bu oldu. Hüseyin iki sene Vefada oynadıktan sonra tekrar Beşiktaşa döndü, O zamanki bütün futbolcular gibi İkinci Dünya Savaşında millî temas yapılmadığı için Hüseyin de çok geç millî oldu. İlk millî maçı 1948'de Yunanistana karşıydı. 3-1 kazandığımız bu maçta Çengel Hüseyin gol haf mevkiinde çok oaşarılı bir oyun çıkardı. 1952 . yılında profesyonelliğin kabul edilmesinden sonra Beşiktaş profesyonel kadrosunda yer alan Hüseyin, futbol hayatının sonuna kadar hiç bir ücret almadı. Böylece belki de profesyonel olup da hiç para almıyan tek futbolcu oldu. Çengel Hüseyin 1958 yılında evlendi ve aynı yıl bir Fenerbahçe-Beşiktaş maçında kaptan olarak oynadıktan sonra futbolu bıraktı.

1955'te iki yıllık ayrılıktan sonra Çengel Hüseyin tekrar futbola döndü. Bursa Güvenspordan antrenör oyuncu olarak yapılan bir teklifi kabul etti. Bu amatör takımı hem çarlıştıran, hem de bazı maçlarında yer alan Çengel Hüseyin takımını Türkiye birinciliklerine kadar yükseltti.

Bundan sonra da Hüseyinin futbolle alakası kesilmedi. Hâlen bir yandan Beşiktaş genç takımının antrenörlüğünü yapıyor, diğer yandan da ilk kulübü Kadırganın Başkanıdır.

Denizcilik Bankası muhasebe servisinde başmemur olarak çalışan futbol sahalarının unutulmaz Çengel Hüseyininin biri 10 diğeri 8 yaşında iki- kızı vardır. İşi ve ailesi dışında Çengel Hüseyinin en büyük zevki Beşiktaşlı ve Kadırgalı gençlerle meşgul olmaktır.

TÜLİ'den Haberler

C.K.M.P. mületvekillerinden Halil Özmen geçen hafta içinde bir müesseseye, seçim bölgesi ile ilgili bir talepte bulunmuştu. Alakalı memu", vatandaşların işlerinin sıraya, konduğunu, kendisininkinin de aynı şekilde sırası gelince ele alınacağını hatırlatınca, milletvekili öfke ile "Ben vatandaş değilim, milletvekiliyim!!!" diye telefonda adeta kükremiş.

•

Perşembe günü Esenboğa lokantası yeni şekli ile açıldı. Yeni lokanta müdürü Turan Şenel becerikli ve idareciliği ile Un salmış bir iş adamımızdır. Ümit ederiz ki öteden bert transit yolcuları bile kendine çekemiyen bu lokal bundan sonra Ankaralıtor için yeni ve değişik bir gezme yeri olacak, Şimdilik haftada bir kaç gün caz da bulunacak ilerde devamlı olarak tek bir piyano lokali daha cazip bir hale getirecek. Açılış günü gelen misafirlerden, Körler Okulu Müdürü Şahap Akıllıoğlu ve öğretmenleri ile gelen okulun cazı güzel bir konser verdi.

Parlâmento Heyeti ile birlikte gittiği son Rusya seyahatinde, sıcak dolayısıyla ceketlerini çıkaranlar meyanında Suat Hayri Ürgüplü de vardı. Muhafazakar Senato Başkanının pantalon askıları nazarı dikkati çekiyordu. Moda olsun olmasın eskiye sadık giyinişi ile tanılan başkan şimdi bir göz ameliyatı geçirmek üzere Almanyaya gitti.

Son günlerde Celâl Alkoç ve Sami Küçük sık sık bir pastahanede beraber görünüyorlar.

Başarı — AKİS Mecmuası foto muhabiri Sungar Taylaner, A.P. nin tahrikiyle başlayan gençliğin 24 - 25 Mart nümayişleri sırasında çektiği resimlerden dolayı mânevi değeri büyük bir armağan -Altın dolmakalem- kazandı. Armağan Taylanere 27 Mayıs Devrim Derneği tarafından verilmiştir.

Tanımmış iş adamlarımızdan Ahmet Neyzinin Ankaralıların çok iyi tanıdığı güzel karısı Hayriye Neyzi (Menemencioğlu) bir kaç gün işin Ankaraya geldi, tekrar Parise dönüyor. Mayısta bütün aile üç ay kalmak üzere memlekete gelecekler.

Fuat Sirmen tekrar Anadolu Kulübündeki bezik partilerine devama başladı. 0.002 numaralı Pontiac araba da saatlerce kulübün önünde beklemiye başladı. Tesadüf bu arabanın şoförünün de saçları bembeyaz.

İller Bankası Umum Müdürü Selâhattin Babüroğlu doğuya yaptığı tetkik gezisinden döndü. Kendisi umumiyetle idare amirlerinin iyi çalışmadıklarından şikâyetçi. Yâlnız Karstakilerden çok memnunmuş.

Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreterliği idari işleri muavini Necdet Kentin bakanlıktaki icraatı çok tak-

İnternational Clup'ta eğlence
Üç söyle beş *eğlen*

dir ediliyor. Bakanlığa giriş ve çıkış gerektiği kadar kontrola tâbi, her katta müracaat bürosu var. Velhasıl bir zamanların lâubaliliğinden eser kalmamış.

Geçtiğimiz hafta Ankara Kolejinin ilk ve orta kısımlarına giriş imtihanları yapıldı. Her iki tarafa da. müracaat pek fazla olduğu için veliler çocuklardan fazla heyecanlandılar. Orta kısma 310 kişi kadar imtihana girdi, ancak 110 kişi alınacakmış, ilik üçüncü sınıfta 140 kişi imtihana girdi 90 kişi alınacakmış. Velhasıl endişe edilecek kadar girme İhtimali zayıf. İlk kısımda çocuklar heyecanla imtihana girdiler; bahçede tam bir ana-baba günü. Anneler ve babalar imtihan müddetince bahçede dolaşıp gocuklarını beklerken bir yandan da günün konularını tartışıyorlardı. Pazartesi günü yapılacak diploma töreni için tribünler hazırlanıyor. Abdullah Caner ve bir arkadaşı da, en aşağı 200 çocuğu taşıyacak olan tribünlerin sağlamlığını denemek için olsa gerek her katta ayrı ayrı dolaşıp tetkik ediyorlar.

İnternational Clup'ın son kış toplantısı içinde bulunduğumuz haftanın ortalarında Perşembe günü Hotel Ba--kanın pavyonunda yapıldı. Son derece neşeli geçen toplantıda kulüp tiyeterinden Anna'nın ispanyol dansı büyük ilgi gördü. Gecenin geç saatlerine kadar Twist, Madison, Bossa Nova yapan üyeler, evlerine dağılırken sokaklarda hâlâ şarkı sesleri duyuluyordu.

Kulüp yöneticilerini düşündüren yegâne husus birdenbire bastıran sıcaklar. Bütün üyeler seferber olmuş, toplantılarına devam edebilecekleri bahçesi müsait bir gece kulübü arıyorlar. Golf Clup veya terasından faydalanmak üzere N.C.O. ile anlaşabildikleri taktirde üye saysını da arttıracaklar. Kulüp Başkanı Mr. C.V. Mac Eachen:

"— Hangi milletten olurlarsa olsunlar kapılarımız genç yaşlı herkese açık. Gelsinler eğlensinler. Birde kahkahadan bol bir şey yok. Yalnız unutmayın politika ve ciddi konulardan bahsetmek yasaktır. Aksi halde üyelikten çıkarılırlar" diye- ve arkasından neşeli bir kahkaha daha atıyor.

Ankarada sıcakların iyice bastırmasına rağmen küçük tiyatrodaki Kent Oyuncuların temsilleri tam dolu olarak devam ediyor. Üçüncü temsil olan Çehovun "Martı"sı da takdirle seyrediliyor. Vakıa eser, bu günün insanları için fazla romantik ve ağır bir aşk hikâyesi ama artistlerin her biri ayrı ayrı çok muvaffak, oldukları için, eserin de dolgunluğu insanı sarıyor. İkinci temsilde Gümrük ve Tekel Bakanının eşi Ayten Öztrak kayınbiraderi Adnan Öztrak ve bir kaç hanımla gelmişti. Emprime elbisesi ve eş pardesüsü şık olmakla beraber bu zarif hanımı epeyce şişman gösteriyordu. Ressam ve eski ajansçı İhsan Cemal Karaburçakın kızı İlhan kocası ve Y. Mimar Sabin Kayan, eşi Sevim Kayan ve kızları ile gelmişlerdi.

Bir müddet evvel merkeze tayini çakan Tunus Elçiliğimiz müsteşarı Oktay Cankardeşin bu hafta içinde Ankaraya gelmesi bekleniyor. Evlenme zamanı artık iyice yaklaşmış hat" ta biraz daha beklerse gecikecek olan bu müzmin bekâr hariciyecimizin dönüşü bir çok genç kızın gözleri yolda beklemesine sebep oldu.

S İ N E M A

Türkiye

Bir mevsim böyle geçti

Geride bıraktığımız 1961-62 sinema mevsimi. 1950 yılından bu yana türk sineması için en kısır hattâ en ölü mevsim sayılabilir. Sinemamızın içinde bulunduğu çıkmaz, daha da daralmış, zorlama, 'star sistemi' yapımcılar için bir çeşit geri tepen silâh yerine geçmiş, adları iyiye çıkan orta kuşak rejisörleri ile yeni kuşak rejisörleri bu keşmekeşte herhangi bir varlık gösterememişlerdir.

Yine bu yıl işletmeci baskısı da en uç noktasına varmış ve hâkimiyet yapımcıdan işletmeciye geçmiştir. Fakat garip bir rastlantıyla çözülme de yine bu yıl içinde ve mevsim sonunda başlamıştır. Varlığını bir türlü gelmiş seçmiş iktidarların hükümetlerine kabul ettiremeyen sinema endüstrimiz artık gözle görülür bir çöküntüye doğru hızla yol almaktadır. Gidişi ve çökütüyü işletmeci, 'star sistemi' ve yapımcı üçlüsü el ele çalışarak hem kolaylaştırmakta ve hem de hızlandırmaktadır.

Geçen sinema mevsiminde 172 yerli film çevrilmiştir. Çok film çevirme rekoru bir önceki yılda olduğu gibi yine Nejat Saydamdadır. Onun arkasından aşağı yukarı ayni anlayışı ve ayni okulu sürdüren Sırrı Gültekin ve genç kuşaktan Ülkü Erakalın gelmektedir. Basit, kolay ve kendilerinden hiç bir katma olmayan silik sinemaya sahip bu üç rejisörden Erakalın, bu yılın 'gözde' rejisörüdür. Yapımcı için en önemli unsuru, çabuk ve ucuz film yapmayı bir çeşit hüner haline getirmesi Erakalına Saydam ve Gültekin gibi çok film yapma ve yaptırtma özelliğini kazandırmıştır. Bir yıl boyunca ondan fazla film yapan bu üç rejisör, sadece ve sadece yapımcının isterlerine uygun film çevirmişler, çizilen çizgiyi aşmak gereğini katiyen duymamışlardır. Duyacaklar mıdır? Gültekin ve Saydam için böyle bir endişe başlangıçta da olmadığına göre, geriye bir tek genç Erakalın kalmaktadır ki, yeni mevsim için hazırladıklarına bakılırsa Erakalından da -kesin olmamakla birlikte- umutvar olmak pek yerinde olmayacaktır.

Aynı yolun yolcuları

Saydam, Gültekin ve Erakalın üçlüsünün yolunda yürüyenler, çokluk eski ve orta kuşak rejisörleridir ki dünyanın her sinemasında görülenler gibi onlar da bir çeşit "barem dahili rejisör"dürler ve günün modasına uygun film çevirirler, kişilikleri yoktur, bütün çabalan ellerine verilen senaryoları resimlendirmekten öteye değildir.

Geçen yıla kadar adlarını -inişli çıkışlı grafiklerine karşılık- iyi olarak sürdürenlerin büyük çoğunluğu, bu yıl kendilerini hayli zor durumlara düşüren kötü filmlerle başarısızlıklara uğramışlar, seyircide "tükendi mi?" izlenimini bırakmışlardır. Arada bir Metin Erksan ile bir Halit Refiğ güçlükle kendilerini kurt arabilmişlerdir. Fakat bir Atıf Yılmaz üstüste kötü sonuçlarla çevresini de şaşkınlığa uğratmıştır. Memduh Ün, önceki yılda olduğu gibi geçen yıl da modaya uymuş, komedi türünü denemiş, "Avare Mustafa" ile aranan umutları yeni baştan ve çırpıda kırıvermiştir.

En büyük bozgun eski ve yorgun usta Osman F. Sedendedir. Seden, gecikmiş bir davranırla, üçyüz altmış derecelik ters bir dönüşe geçmiş ve Saydam, Gültekin ve Erakalının yoluna girmiştir. Adını temizleyecek herhangi bir ürününe bu mevsim çevirip pazara sürdükleri a" rasında, -iyi niyet ve hoş görüyle sayredilse bile- rastlanamamıştır. Gerçi bu arada ayakta kalanlardan bir Erksanın ya da bir Refiğin furyaya uygun filmleri de çıkmamış değildir. Meselâ Erksanın "Çifte Kumrular"ı ile "Sahte Nikâh"ı, Refiğin "Gençlik Hülyalar"ı sözü bile edilmeyecek nitelikte filmlerdir ama yine ayni rejisörler seyirci karşısına bir "Acı Hayat" ve bir "Şehirdeki Yabancı" ile çıkmasını bilmişlerdir. Refiğ ile birlikte genç kuşaktan Ertem Göreç de mevsim sonuna yetiştiği "Ayrılan Yollar"ında sar-

sıntı geçirdiğini, fakat herşeye rağmen ayakta kaldığını ispatlamıştır. Yıkım, en çok Atıf Yılmaz ile Osman F. Sedendedir. Bu iki rejisör gelecek sinema mevsimine üzerlerinde konuşulacak filmler yapmak için bir çaba gösterecekler midir? Burası kesin olarak bilinmemekle birlikte Yılmazın Balzac adaptasyonu "Tılsımlı Deri"si, Sedenin de Reşat Nuri Güntekin adaptasyonu "Çalıkuşu" filmleri iki rejisörün dönüş filmleri -pekâlâ- olabilir,

Teknikerlere gelince

Rejisöflerin davranış ve tutumlarına uygun olarak teknikerlerde de gerileme elle tutulur derece belirgindir. Eski ve işini bilir tanınan fotoğraf direktörleri furya temposuna ayak uyduracağım diye- olmadık sonuçlar almışlar ve arkalarından yürüdükleri rejisörlerini başarısızlıkta yalnız bırakmamışlardır. İki yıl öncesine kadar usta olarak Kriton İliadis, Enver Burçkin -dengesizliğin şaheser örneği- Turgut Ören vardı. Geçen yıl Atıf Yılmazın "Seni Kaybedersem"i ile beklenmedik bir başarıya ulaşan Çetin Gürtop ve bu yıl da Ertem Göreçin "Ayrılan Yollar"ı ve Tarık Dursunun "Aramıza Kan Girdi "si ile Orhan Kapkı sıraya girip yerlerini almışlardır. Aynı Çetin Gürtop, geride bıraktığımla mevsim içinde ortaya koydukları ile "Seni Kaybedersem"in neticesine varamamış ve bir öncekinin rastlantı olduğu konusunda şüphe uyandırmıştır.

İliadis ve Filmeridis ile hemayar bir çizgiye ulaşan Turgut Ören, sonra sonra şaşırtıcı bir dengesizlik örneği vermeye başlamış, Öreni bu yıl da İliadis takip etmiştir. Filmeridis ise fotoğraf direktörlüğünü yapımcılığa tercih etmiştir, Burçkin de yapımcılıkla uğraşmaktadır.

Senaryo yazarları da yapımcıların, rejisörlerin ve teknikerlerin kötü koalisyonunu bozucu herhangi bir atılışa girişmemişlerdir. Furyayı' yapımcı ile bir olup körüklemişler ve gidişi hızlandırmışlardır. En gözdeleri yine Bülent Orandır. Eski Sadık Şendil üçüncü sınıf filmlerin senaryolarına düşmüş, yedilerden Suavi Süalp bir varlık gösterememiştir. Tek bir modanın, komedi türünün esiri olan geçen yılın türk sineması, sonuca bakarak bu yıl olsun bir silkinme, bir yenileşme ve kendini aşma gücünü gösterecek midir? Bunu bu yeni yıl n ürünlerine bakarak söyleyebileceğiz.

Türk müziğini tanıtma gezileri

Bundan tam iki ay önce yaptığımız bir röportajla Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının Avrupaya yapacağı bir konser gezisinin programından ve yapılacağı "tasarlanan işlerden bahsetmiştik. Şimdi sanatçılar kervanı gezisini bitirerek yurda dönmüş, bulunuyor. Bu münasebetle gezinin ilgi çekici yönlerini belirten bir röportajı aşağıda bulacaksınız.

Bir kervanın hikâyesi

12 Mayıs günü Batı Almanyanın tarihî olduğu kadar sanat ve ekonomik hayat yönlerinden de önemli merkezlerinden birisi olan Stuttgart şehrinin son yıllarda tamamlanan 2300 kişilik modern konser salonunda büyük bir kalabalık sahnedeki şefle orkestrayı hararetle alkışlıyordu. Sa lonun en az dörtte üçü müziksever dinleyicilerle, dolmuştu. Alkış bir türlü dönmek bilmiyordu, merak edip saatlerine bakanlar bunun tanı 15 dakika sürdüğünü söylemektedirler.

Sahnedeki sanatçılar -şef hariç!' tamamen türktü, konsere önce Almanyanın sonra da Türkiyenin milli marşları çalınarak başlanmıştı. Arkacından türklere büyük bir sempati beslemekle beraber şakacı tabiatı yüzünden "Saraydan kız kaçırma" adlı operasında Boğaziçindeki oyalılarda geçen aşk âlemlerini, çevrilen dolapları, hele harem dairelerinde geçen karışık olayları alaylı bir üslûpla canlandıran Mozartın bu operasının uvertürü çalındı. Programda ikinci olarak dinletilen Ulvi Cemal Erkinin "Köçekçe Süiti" de salonda beklenmedik bir hava yarattı. Programın asıl ağırlığını taşıyan Braihms'ın keman konçertosu ve özellikle ikinci bölümdeki Dvorjak'ın "Yeni Dünyadan" adlı senfonisi büyük bir ilgiyle izlendi. Hele solocu Ayla Erduran çok alkışlandı.

İlk konser böylece başarı sağladıktan sonra sanatçıların duydukları merakla karışık heyecan biraz hafifledi, İkinci konser Tübingen şehrinin üniversite salonunda verildi, burada da İdil Biret aynı programda Brahms'ın İkinci Piyano konçertosunu çaldı. Konser o kadar beğenildi ki dinleyicilerin büyük İsrarları karşısında orkestra ek bir parça çalmak zorunda kaldı. Bunun ise konser salonlarında pek âdet olmadığını ve ancak olağanüstü hâl'erde görüldüğünü bütün müvikseverler bilirler.

Oradan Düsseldorf'a geçildi; genç kemancımız Suna Kan çaldığı Beethoven konçertosuyla büyük bes tecinin ülkesinde onun, hatırasını bir türk sanatçısı sıfatıyla yâd etti.

Bundan sonra sırayla Almanyanın Bad Godesberg, Finlandiyanın başkenti Helsinki, İsveçin Stocholm ve Norveçin Oslo şehirlerinde konserler verildi. Helsinkideki konser sırasında Türkiyede 20-21 Mayıs olayları cereyan ediyor, televizyonla Ankaradaki sokak çarpışmalarına ait fotoğraflar gösteriliyordu. Konserden sonra bu fotoğrafları haSerler arasında gösteren spiker "şimdi de bu dost ve kardeş ülkenin sanat dünyasındaki yerini göstereceğiz" diyerek veriden konserden üç dakikalık bir bölümü televizyon seyircilerine seyrettirdi.

İşin en çetin safhası, kuzeyde İskandinav Ülkelerindeki dinleyicilerin takdirlerini toplayabilmekti. Gerçekten orkestranın hem üyeleri hem de yöneticileri işin bu tarafını düşününce heyecanlanıyorlardı. Çünkü İskandinavyanın iklimi gibi, insanları ve dinleyicileri de işin görünen yönlerini değil, içyüzünü görmeğe alışkın, hissi yargılardan uzak, ahbaplık hele "kardeşlik" gibi hislerin etkisinde kalmaksızın karar verebilen insanlardır. İşte bu "güç

Suna Kan Osloda konserden sonra

Dinmek bilmeyen alkışlar

sınan" da orkestramız, üyelerinin gayretleri, şefinin de dirayeti sayesinde başarıyla vermeği becerdi. Konserlerin ardından Finlandiyada olduğu gibi İsveç ve Norveç basınında da övücü, hayranlık hisleriyle dolu, sanat olayını dikkatle izlediği her satırından belli olan yazılar çıktı; bunlar dünyanın en üstün müzik topluluklarıyla solocularını dinlemiş, uzman eleştirmecilerin adetâ kanun hükmündeki yargılarıydı. Zate Almanyada da aleyhte yazan hiç çıkmamıştı ki; sadece Otto Matzerath'ın kendi üslûbuna göre çaldırdığı -mevsimin son konserlerinden birinde Ankarada da dinlediğimiz- Dvorjak'ın "Yeni Dünyadan" senfonisi bu özelliği sebebiyle bazı muhafazakâr kişiler tarafından yadırganmıştı. Bir de orkestranın bir Türk topluluğu olduğu: hâlde neden daha çok sayıda millî bestelerle gelmediği bu eleştirme yazılarında hep soruluyordu!....

Acıklı ve gülünçlü olaylar

Konserin ilk ve ikinci merhalesi böylelikle rahatça aşıldıktan sonra otobüslerle 2 bin kilometre yol ahmp Milânoya gelindi. Ama aslında bu merhaleler pek de kolay aşılmamıştı. Yolun uzunluğu -yalnız otobüsle alman yol 10 bin kilometreyi geçiyordu- bir tarafa seyahatte tecrübesizlik ve biraz da programların bütün detaylarına varıncaya kadar sağlama bağlanmamış veya bağlanamamış- oluşu yüzünden yol boyunca çoğu komik, ama bazısı da trajik bir sürü olayla karşılaşıldı.

Herşey daha kervan türk sınırını terkedince başladı. Üç otobüs, bir minibüs, bir kamyonla bir de Wolksvagen'den ibaret kervan Bulgaristan topraklarına geçince kafiledekilerin yarısından çoğunun beynelmilel sağlık kuralları gereğince yaptırmaları gereken aşılarını yaptırmamış oldukları anlaşıldı. Bu yüzden yarım günden fazla bir süre sınırda beklemek gerekti. Oysa ki seyahate başlamadan -önce düzenlenen programa göre her günün, hattâ saatini, büyük bir değeri vardı. Eğer gezi birkaç saat aksarsa işler karışabilir, gecikme bir güne varırsa bütün program allak bullak, oluverirdi. Bu sebepten hemen âlet kamyonundan çalgılar çıkarıldı. Bulgar sınırındaki çayırlıkta -başta Suna Kan olmak üzere- orkestranın üyeleri birkaç gün sonra verecekleri konserde formdan düşmemek için çalışmağa Koyuldular.

Aşılar yapılıp Bulgaristan topraklarındaki bölüm de geride kaldıktan sonra Yugoslavyada kervanı yeni sürprizlerin- beklediği çok geçmeden anlaşıldı. Gerçekten. Türkiyeden kafiledekilere döviz olarak sadece "dolar" verildiği, halbuki Demirperde yaranı ülkelerde bu para geçmediği için yakıtı biten kervan -zaten geç ve geceye kalmıştı- Yugoslav benzincilerinden ikmâlini yapamadı, yolda kalıverdi. Putnik adlı küçük bir köyde, yiyecek birşey, yatacak bir yer bile bulamadan otobüsde gecelemek zorunda kalan kafileyi bu zor durumda bırakmağa herhalde kafilenin başkam Mükerrem Berkin gönlü razı olmamıştı ki küçücük Wolksvagen'indeki son damla benzini de biraz ilerdeki Pirot şehrine kadar gidip orada işleri düzeltmek üzere harcamağa karar verdi. Ama onun bu iyi niyeti az kalsın hayatına malolacaktı. Yolda uzun ışıklarını yakmış durumda, üstüne doğru gelen römorklu bir kamyondan kenara kaçayım derken bir duvara çarparak yolun dışındaki bataklığa saplandı, arabası da parçalandı. Allahtan içindeki dört yolcu pek önemli bir yara almadılar; bu kaza da ucuz atlatılmıştı..

Ama talih daha türk sanat kervanının yakasını bırakmamıştı. Zagrep ile Avusturya sınırı arasında otobüslerden birisi yataklarını yaktı ve yolda kaldı. Artık zaman da kalmadığı için otobüsü tamamen boşalttılar; üyeler Ankarada cicili bicili diktirip ütülettikleri fraklarını buruşmasın diye elleri üzerinde taşıyarak Münih şehrine girdiler.

Almanyada verilen konserlerden sonra Danimarka yoluyla Finlandiyaya otobüslerle kamyonları da taşıyan feribotlarla geçilecekti. Limana inen yollar geniş fakat birden fazla olduğu için hayti karışıktı. Kafilenin önündekiler limana feribotun kalkmasına tam onbeş dakika kala yetiştiler, ama bir de baktılar ki en arkadan gelen ve orkestranın bütün çalgılarını taşıyan kamyon ortada yoktu, bir sonraki vapur ise tam dokuz saat sonraydı. Helsinkideki konseri de çalgısız varmeğe imkân yoktu. Hemen minibüs seğirtti, kamyonu yollarda "köşe bucak" aramağa koyuldu; sonradan anlaşıldı ki limana girmeden önce içinden geçilen bir ormanda kamyonun, şoförü kocaman bir ok ve bir de Vapur resmi görünce "limanın yolu budur" diyerek o yöne sapmış, bu yüzden yolunu şaşırınca tam oniki dakika gecikmiş. Bu "varta" da üç dakika farkla atlatılmıştı.

Gezinin sonu

İskandinav ülkelerinde verilen konserler de büyük bir başarı kazandıktan sonra iş güneyde, Milânada verilecek konsere kalıyordu. İtalyanın müziksever, bilgili, fakat müsamahasız ve heyecanını -müsbet veya menfi yönde- zaptedemeyen dinleyici kütlesinin önünde mutlaka, hiç almazsa önceki başarılar kadar parlak sonuçlar alınmasının gerektiği aşikârdı. Ama ne yazık ki başarının bütün yönleriyle gerçekleşmesine yine kader mani oldu.. Milânoya vardıklarında saat gecenin 4 buçuğuydu; otellere dağılıp yattılar. Ertesi günkü konserin solocusu Suna Kanın yattığı otelde tamirat Vardı. Saat yedide ustalar büyük bir makina gürültüsüyle birlikte işbaşı yaptılar. Herkes erkenden "ne oluyoruz" diyerek ayağa fırladı, ama ne var ki sadece 2 saatlik uykuyla, bir gün önce geçilen 700 kilometrelik yolun yorgunluğunu gidermeden' Beethoven'in keman konçertosunu çalmağa imkân olmadığı acı acı anlaşıldı. Solocunun bir konserin ba şansında ne derece önemi olduğu söz götürmeyeceğine göre konserin başarı derecesinin bile o anda tehlikeye düştüğünü söylemeğe lüzum yoktur!-.

İşte o anda Türklüğün böyle zor durumlarda şahlanan gücü kafileye yepyeni bir ruh aşıladı. Programda ufak bir değişiklik yapıldı ve konser diğerlerinden hiç de az olmayan parlak bir başarı sağladı, salon alkıştan inledi. Ertesi gün İtalyan kritikleri "Bravo türklere, tam, bir başarı" diye yazıyordu.

Bütün bu heyecanlı, yorucu, fakat milletçe övünülecek sarnıçlar sağlayan teşebbüste payı olanlara -başta solcularla orkestranın üye--leri olmak üzere şükran hislerini belirtmek bir borçtur. Gezinin uygulanmasında program zaman zaman aksamıştır.

Ancak umarız ki bu aksamalar, ve hele Türkiyede yerine gretirilmesi gerekirken unutulmuş olan noktalar bir daha sefer yapılacak gezilerin tertipleyicilerine birer ikaz ve ders teşkil eder. Bu gezinin bütün yükünü omuzlarında taşıyan, orkestranın idare müdürü - Mükerrem Berkin işleri tek başına ancak bu kadar olumlu yürütebileceği de muhakkaktır oysa ki böyle kırışık ve mesuliyetli- konuları güvenilir ve becerikli, yardımcılar sayesinde daha kolayca ele almak da mümkündür.

T İ Y A T R O

Ankara

Bölge Tiyatroları Kanunu

Bursa Milletvekili Sabrettin Çarığa -C.H.P.- ve -aralarında yeni Milli Eğitim Bakanı Dr. İbrahim Öktemin de bulunduğu- 106 arkadaşının Bölge Tiyatroları konusunda Büyük Millet Meclisine vermiş oldukları kanun teklifinin bugünlerde müzakeresine başlanacaktır.

Önce Aydın Milletvekili İsmet Sezginin -A.P.- başkanlığındaki şu komisyonda incelenmiş ve gerekli tadilleri görmüş olan tasarı, Karma Komisyondan geçmiş, ivedilikle görüşülmek üzere Meclis Başkanlığına sevk edilmesi kararlaştırılmıştır. Buna göre tasarının Meclis yas tatilinden önce görüşülerek kabulünün mümkün olabileceği anlaşılmaktadır.

Bölge Tiyatroları kanunu tasarısının, aldığı son şekle göre, getireceği hükümler şunlardır: Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak Ankarada, tüzel kişiliği haiz, bir Bölge Tiyatroları Başkanlığı kurulacak, Başkanlık yurdun her tarafında ve uygun gördüğü bölgelerde, gene tüzel kişiliği haiz, Bölge Tiyatroları karnuya yetkili olacaktır.

Baş kanlık ve Sanat Kurulu

Bölge Tiyatroları Başkanlığı, Devlet Tiyatrosu Genel Müdürünün başkanlık edeceği beş kişilik bir sanat kurulu tarafından yönetilecektir. Kurulun üç üyesi, en az biri rejisör olmak üzere, Milli Eğitim Bakanı tarafından, memleketimizin tanınmış sanat ve tiyatro adamları arasından seçilecek, alınacak kararlar ve büro çalışmaları, Kurula dördüncü üye olarak katılacak bir Genel Sekreter tarafından yürütülecektir.

Başkanlığın faaliyete geçireceği Bölge Tiyatroları, sanat ve idare işlerinde bağımsız olacaklardır. Ancak genel sanat yönetiminde ve ana prensipler üzerinde Başkanlığın ve Sanat Kurulunun murakabe hakkı olacak, bundan başka kanunun uygulanmasına ait yönetmelikler, kuruluş bütçe ve kadroları Başkanlıkça hazırlanacaktır.

Bölge Müdürleri

Bölge Tiyatrolarının başına getirilecek sanat adamları, Başkanlığın teklifi üzerine Millî Eğitim Bakanı tarafından, sözleşme ile işe alınacaklardır. Bunlar, yerli veya yabancı kinservatuvarlardan yetişmiş, yurdumuzdaki sanat tiyatrolarında rejisör veya aktör olarak başarılı faaliyet göstermiş ve Bölgelerde ağılacak Tiyatro Stüdyolarında meslek öğretimi yapabilecek ehliyette sanatçılar orasından seçilecektir.

Bölge Tiyatroları Müdürlerinin ilk sözleşmeleri, en az üç en çok beş yıl süreli olacak, kendilerine Devlet Tiyatrosu sanatçılarına tanınmış olan en yüksek ücret -2500 lira- ayrıca ayda 1000 liradan 1500 liraya kadar Müdürlük tazminatı verilebilecektir. Müdürler kendi tiyatrolarının sanatçı, teknisyen ve memur kadrolarını, oynıyacakları eserleri kendileri seçecekler, Bölge merkezindeki yerli ve genç kaabiliyetleri yetiştirmek için bir Tiyatro Stüdyosu açacaklar ve bölgeleri içindeki diğer şehirlere sık sık giderek oralarda da temsiller vereceklerdir.

Dramaturglar

Bölge Tiyatroları kanununun getireceği önemli bir yenilik de organizasyon, idare, repertuvar, yayım ve propaganda işlerini yürütmek ve Müdürler her bakımdan birinci derecede yardımcı olmak üzere Dramaturglara yer vermesidir. Böylece Batıda, bilhassa Almanyada, bütün, tiyatroların ötedenberi uygulamakta oldukları Dramatürji sistemi yurdumuada ilk defa Devlet sahnelerinin teşkilâtı içine alınmış olacaktır.

Edebî Heyetlerin repertuvar seçimi işini yapacak olan Dramaturglar, Edebiyat veya Yabancı Dil Fakültelerinden, Tiyatro Enstitülerinden veya Konservatuvarlardan mezun, en az bir yabancı dili çok iyi bilen veya tiyatro yazarı ve çeviricisi olarak tanınmış, profesyonel sanat tiyatrolarının sanat Veya idare işlerinde en az beş yıl çalışmış kimseler arasından seçilecektir.

Dramaturglar, sanatçılar gibi sözleşme ile işe alınacaklar Ve sanatçıların bağlı oldukları statüye bağlı olarak vazife göreceklerdir.

Sanatçılar

Bölge Tiyatrolarına alınacak sanatçılara gelince: Bunlarda da Devlet Konservatuvarından veya yabancı Konservatuvarlardan mezun veya Bölge Tiyatroları Stüdyolarını bitirmiş olmak, yahut yurdumuzda devamlı faaliyette bulunan ödenekli veya özel sanat tiyatrolarında en az iki yıl çalışmış olmak şartı aranacaktır.

Sadrettin Çanga
Sanata hizmet

Bölge Tiyatroları sanatçıları yıllık sözleşmelerle işe alınacaklar, ücret baremi, emeklilik, hastalık halinde yurt içinde ve dışında tedavi, görgü ve bilgilerini artırmak için yabancı memleketlere gönderilme gibi çeşitli konularda gene Devlet Tiyatrosu sanatçıları için tanınmış olan haklardan faydalanacaklardır.

Bundan başka Bölge Tiyatroları müdürleri Devlet Konservatuvarı ve Stüdyo mezunlarını, sözleşmeye bağlı olmadan, stajyer olarak kadroya ala bileceklerdir.

Mail kaynaklar

Bölge Tiyatrolarının gelirleri, Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine konulacak, Devlet yardımı ile Bölge Tiyatroları merkezlerinin bulunduğu şehirler Belediye ve Özel İdarelerinin yıllık gerçek gelirlerinin yüzde 3'ü nisbetinde bütçelerine koyacakları yardımlardan, temsil, konser, tanıtıcı ve aydınlatıcı yayınlar hasılatından, bağış ve sair gelirlerden meydana gelecektir.

İlk Bölge Tiyatroları

Tasarı Meclisin yaz tatilinden önce kabul edildiği takdirde, şimdi Devlet Tiyatrosu turneleriyle -ve yalnız Adanada Şehir Tiyatrosuyla- faaliyette bulunsun, İzmir, Bursa ve Adana tiyatrolarının Önümüzdeki mevsim başından itibaren, bağımsız ilk Bölge Tiyatroları olarak çalışmıya başlamaları beklenebilecektir.

S O S Y A L   H A Y A T

Ankara

İmtihan sofraları ve ötesi..

Küçük kız eline taşıyamayacağı kadar büyük bir pasta paketi almıştı. Yanında yürüyen' annesi aynı dununda idi. Onları takib eden bir erkek çocuğun ise, elleri ve kolları aynı paketlerle dolu idi. Konur sokağını katettiler, tam Yüksel caddesine yönelirken bir dostlarına tesadüf ettiler. Dostları merakla:

"— Hayrola, nereye böyle" diye sordu.

Çocuk elindeki paketi ibaret ederek, iftiharla:

"— Okula" diye cevap verdi.

Annesi daha az mutlu görünüyordu. Bu sıcakta paket taşımak doğrusu pek te kolay değildi, Ama mütevekkil, cevap verdi)

"— Çocuk ilkokulu bitiriyor bu yıl. Öğretmenlere pasta götürüyoruz."

Çocuk, Ankara Koleji öğrencilerindendi. Bu yıl hayattaki ilk diplomasını alacaktı. Daha şimdiden de "Pek İyi" almanın gururu ve sevinci içinde idi. Son günlerde, muhtelif vesilei«rle sık sık okula davet edilen aileler, içlerinde okul çevrelerine yakınlığı olanların gayreti ile, öğretmenlere imtihan sofraları hazırlamayı üzerlerine almışlardı. İşte bundan sonra da çocuklar, imtihan günleri, kitaplarını bir kenara bıraktılar, okula koca koca pasta kutuları taşmaya başladılar. Bu, kendilerine kitap taşımaktan daha fazla güven veriyordu sanki.

Yalnız bu olay 1963 yılına has bil olay değildir. Uzun bir süredir, An karada bazı ilkokullarda "öğretmenlere minnet ve şükran gösterisi"nde bulunmak bir gelenek halini almıştır. İmtihanlar sırasında yorulan, acıkan, terleyen öğretmenlere pasta, limonata, bisküi ikram edilir, sonra da yılın hatırası olarak, çocuklara verilen emek mukabili, öğretmenlere "kalacak şükran hatıraları" verilmek üzere veliler arasında para toplanır, hediyeler alınır. Bu işe ön ayak olanlar, daima velilerdir. Öğretmenler daima sürprizle karşılaşırlar. Gerçi sürpriz, hazan, kötü şekilde sonuçlanır. Münasebetsiz bir veli, işi Milli Eğitim Bakanlığına duyuruncaya kadar çalışır. Geçen yıl Ankara Koleji ilk taamında olduğu gibi, bazen öğretmenler. hediyeleri ağlıyarak getirir ve okul idaresine teslim ederler fakat hafızayı beşer nisyan ile doludur. Bir yıl sonra öğretmenleri gene "veliler tarafından hatırlanmak" gibi tatlı sürprizler beklemektedir. Bu iş, böylece sürüp gider.

Öğretmene teşekkür eskiden beri âdettir. Eskiden beri, özellikle, ilkokulu bitirirken çocuklar çok sevdikleri öğretmenlerine bir hediye almak, ona şükranlarını bildirmek ihtiyacını duymuşlardır. Çocuklar böylece aralarında beş on kuruş toplar ve öğretmenlerine harçlıklarından ufak bir hatıra alırlar. Bunun lehinde de aleyhinde de bazı şeyler söylemek mümkündür ama iş, velileri koca koca pastalar, kıymetli hediyeler almaya doğru adeta zorlamaya dayanınca, bu, Millî Eğitim Bakanlığım olduğu kadar toplumun tümünü ilgilendiren bir dâva halini alır. Çünkü hayatta ilk diplomasını alan, hayatta ilk büyük tecrübesini yaşıyan öğrenci, yanlış da olsa, götürdüğü hediye değerinde başarı kazanacağı zehabına kapılmaktadır. Yalnız bu tecrübe bile, çocuğa hayatin eşiğinde kötü itiyatlar kazandırmaya yeter. O, başarıyı daima bir alış veriş yönünden ele almaya böylece alışabilir.

Zaten okula yapılan herhangi bir yardımın bile çocuk kanalı ile yapılmaması zarureti vardır. Bu, çocuklar arasında, varlığa dayanan bir, rekabet duygusu yaratmaktadır ki, bunun hataları üzerinde durmak bile lüzumsuzdur. Meselâ geçen yıl, gene Ankara Koleji ilk kısmında "kardeş köy" okuluna yapılan yardım miktarı çocukların karnelerine yazılmış ve son karneler çocuklara verilmeden bu durum ailelerine de mektupla bildirilmiştir. Çocukların pek çoğu, tabii yanlış bir inanca kapılarak, bunu sınıf geçme sanısı ile birleştirmişlerdir.

Dernekler

"Üniversiteli Kadınlar"

Geçen hafta Ankarada, bir faal dernek daha yaz tatiline girdi. Bu,

Gerçekçi eğitim ihtiyacı

Birkaç gün evvel, iş arayan bir genç kıza tesadüf ettim. Beraber bulunan annesi de, genç kıs da ayda 300 lira ile yetineceklerini fakat muhakkak surette memuriyet aradıklarını söylüyorlardı. Genç kızın elinde Kız Sanat Enstitüsü diploması vardı. Anadolunun bir büyük şehrinde pek iyi, derece ile Enstitüyü bitirmiş, bundan sonra memur olan babası Ankaraya tayin olunca, o da devlet babanın nimetlerinden faydalanmayı aklına koymuştu. Genç kıza, uzak tefek dikiş dikerek ve kendi ihtisası dahilinde kalarak çok daha fazla nara kazanabileceği ve mesleğini de bu sayede ilerletebileceği söylendi ama genç. kız bu çalışmayı çok yorucu buluyor, memuriyet diyor da başka şey demiyordu. Birçok müesseselerde, hatta bazı devlet dairelerinde çene çalarak, kahve falı açıp yün işi yaparak tatil saatini bekleyen memurları gördükçe birçok kimsenin kolay para kazanmak hevesine kapılmasını da tabii karşılamak gerekir. Bu bir öğretim ve eğitim sistemi sonucu olarak, yer leşmiş olan bir zihniyettir. Ayın zihniyete Ankara civarında bir köyde de tesadüf etmiştim. Bakımsız, toprağı işlenmemiş, fakir bir köyde, çocuklarını şehir okullarında okutmakla övünen ve onlara "Bizim gibi olmıyacaksınız, devlet kapısında memur olacaksınız" diyen babaları kulaklarımla işittim.

Çocuğun birisi, Ankarada devam ettiği orta okulda iki yıl üstüste sınıfta kalmıştı. Babası hâlâ "Hesabı da sökeceksin, orta okulu bitirip adam, olacaksın" diye tut turuyordu. Köy sebzesini ve gıda ihtiyaçlarını kapıdan geçen kamyonlardan temin etmeye çalışıyordu.

Türkiye Öğretmenler Derneği Millî Federasyonu tarafından büyük eğitimci İsmail Hakkı Tonguçun ölümünün üçüncü yıldönümü münasebetiyle tertiplenmiş olan tören, bütün gözlemin eğitim davamıza çevrildiği bugünlerde özel bir mâna taşımaktadır ve birçok sorunlarımıza ışık tutacak güçtedir, sanıyorum.

Bize lüzumlu olan eğitim ve öğretim sistemi, İsmail Hakkı Tonguçun teklif ettiği gerçekçi, araştırıcı ve yapıcı yepyeni bir sistemdir. Bu sistem yalnızca kitap, yalnızca nazariyat yerine aynı zamanda iş eğitimi ve uygulama, araştırına, bulma metodlarına dayanmaktadır. Öğrenci yalnız okuyup yazmakla, hesapla ve ezbercilikle yetinmiyecek, okuduklarını imkânları içinde uygulayıp, bunlardan faydalanmayı, düşünmeyi, bulmayı, yaratmayı, önündeki uçsuz bucaksız hazineyi, kendi gücünü ve tabiat kaynaklarını kullanmasını öğrenecektir. Bu sistemde çocuğa verilmez, çocuk alır. Bu sistemde severek öğrenme, zorlamanın yapamadığını kolayca başarır. İmtihan tehdidi, ceza tehdidi, korku ve nefret yerme öğrenciye öğrenme, yaratma, faydalı olma sevgisi aşılanır.

Bugün az gelişmiş memleketlere yardım eden bütün müesseseler, bu memleketlerin yalnızca "kendi kendilerine yardım edebilecekleri prensibinde" anlaşmış bulunuyorlar. Geri kalmış memleketlerin büyük dâvası insan gücü ile kaynaklarını yeteri kadar kullanamamalarıdır. Bundan böyle müesseseler, yardımlarını bu yönde harcamaya doğru gitmektedirler ve eğitim ve öğretim "yatırımı bu bakımdan, en ön plâna çıkıvermiştir. Hürriyet ve demokrasi içinde kalkınma azmindeki memleketimizde "eğitim ye öğretimce bu yönden yepyeni bir veçhe kazandırmak zorundayız.

Çocuklarını okutmak istiyen köylüyü kınamıyacağız tabii fakat çocuklarımızı hâlâ kalem efendisi, halâ hazır yiyici, hâlâ kolay yaşama yoluna iten eğitim ve öğretim sistemimizi elbette kınayacağız. Bizim Köy Enstitüleri dâvamız da budur. Köyde ve şehirde aynı gerçekçi öğretim: ve eğitime yer veren müesseselerin kurulmasını geciktirmemeliyiz. Karakuşunlar köyünden Mehmet ağanın oğlu, o zaman, muhakkak surette hesabı sökmeye itilmiyecek, bunun yanında lüzumlu birçok bilgiler edinecek, köyünden çıkmadan da adam olabilecektir ve tabii köyünü de adam edecektir.

yıl boyunca tertiplemiş olduğu faydalı halk konferansları ve seminerlerle, kültürel çalışmaları ile tanınmış olan Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara şubesidir.

Ankara Palasın bahçesinde yapılan kapanış toplantısında üyeler birçok meseleler arasında, derneğin gelecek faaliyet yılı toplantısını da genel hatları ile çizdiler.

İkinci Başkan Doç. Dr. Nermin Abadan bu konu üzerinde, özellikle, dıuruyordu. Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara şubesi Başkanı Demokrat Parti devrinin partizan idaresine karşı kuvvetle direnmiş olmanın şerefini taşıyan M e l â h a t - dır.

Kapanış yemeğinde ilgiyi üzerinde toplıyan bir davetli Nesirn, Beşir idi. Pakistanlı olan Nesim Beşir Centodan burs almıştır. Memleketimizde siyasi ilimler tahsili yapmaktadır. Gene ilgi ve aynı zamanda takdir bakışlarını üzerinde toplıyan bir başka üye de Solmaz İzdemir oldu. Solmazı İzdemir Orta Doğu Teknik Üniversitesi kütüphanecilerindendir. Kendisi Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara şubesinin dış memleketler bursunu kazanmıştır ve ihtisasını ilerletmek üzere bir yıl için Amerikaya gidecektir. Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara şubesi, dış memleketler bursunu Amerikan Üniversiteli Kadınlar Derneği ile kurduğu işbirliği ile sağlamaktadır. Bundan evvel Hukuk Fakültesinden iki asistan ve bir eğitimci üye de ihtisaslarını ilerletmek üzere bu burstan faydalanmışlardır.

Bundan başka, Üniversiteli Kadınlar Derneğinin bir de "iç bursları vardır. Burs komitesi tarafından seçilen yedi üniversiteli kız öğrenci halen Türk Edebiyatı, Coğrafya, Fen ve Sosyal Hizmetler bölümlerine devam etmektedirler. Öğrencilere ayda 250 liralık burs verilmektedir.

Mesleki yönetim

Üniversiteli Kadınlar Derneğinin bir teşebbüsü geçen yıl, Ankarada büyük ilgi' toplamış ve çok faydalı olmuştur. Ferihan Gürsoyun tertiplediği program çerçevesinde Ankarada bulunan son sınıf liseli kızlarımıza mevcut yüksek tahsil imkânları ve çeşitli meslekler hakkında geniş kadrolu bir heyet yardımı ile ilahlarda bulunulmuştur. Bu oturumlara Kız Lisesi ile Bahçelievlerdeki iki lise öğrencileri katılmışlardır. Derneğin bununla ilgili broşürleri de ayrıca öğrencilere dağıtılmıştır. Bütün meslekleri tanımak ve bir mesleği bi-

Üniversiteli Kadınlar Derneğinin Ankara Palastaki yemeği
Gençliğin koruyucu melekleri

lerek, istiyerek seçmek gelecek başarının ilk adımdır. Memleketimizde, Üniversite tahsil imkânlarının artması ve kabiliyet testleri ile, gençleri başarılı olabilecekleri sahaya yöneltme çarelerinin aranması temenni karşısında özellikler kazanan mesleklerin de tanıtılmasında ayrıca fayda vardır.

Konferanslı toplantılar, seminerler

Üniversiteli Kadınlar Derneği, her ay özel bir konuyu ele almış ve bütün üyelerin misafirlerle beraber katıldıkları bu toplantılarda bu konular işlenmiştir. Ayrıca Kızılay salonunda panel tartışmaları tertiplenmiş, ve bu halk konferanslarında, günün meselesi ortaya atılmış, tahlil edilmiş, çare aranmıştır. Meselâ, Ekim ayındaki panelde "Kadın ve çocuklara karşı işlenen suçların nedenleri" konusu işlenmiş, Aralık ayında ise "Cinsi Terbiye Nasıl Olmalıdır?" konulu bir tamamlayıcı panel tertiplenmiştir. Bu panelde memleketimizin tanınmış pedagog ve ruh saflığı uzmanları meseleyi, halk önünde tartışmışlardır.

Aile plânlaması

Üniversiteli Kadınlar Derneğinin önemle üzerinde durduğu nokta "Aile Plânlaması" konusudur. Aile plânlamasından maksat aileyi baka' bileceği kadar çocuk sahibi kılmak, aileye istediği zaman çocuk yapma imkânını sağlıyacak bilgileri vermek, çocuğu daha çok değerlendirmek, kadının hayatını tehdit eden kriminal düşükleri önlemektir, Üniversiteli Kadınlar Derneği, bununla ilgili olarak, Doğum Kontrolü kelimelerinin yersiz kullanılmış olduğu kanısındadırlar. Aile Plânlamasının doğum kontrolü şeklinde anlaşılmasındaki mahzurlar sonsuzdur.

Dernek diğer benzer gayeli derneklerle iş birliği yapmak amacı ile Mayıs ayında, "Aile Plânlaması ve Doğum Kontrolü" konusunda Sosyal Hizmetler Enstitüsünde Mır seminer tertiplemiştir. Seminerde Amerikan "Panthfinder Foundation" ana ve çocuk sağlığı temsilcisi Dr. Zukovski çok ilgi çekici bir konuşma yapmış, konuşma Alman kütüphanesinde üyelere ve daha geniş' bir dinleyici kütlesine de duyurulmuş ve bu konuda çalışmalara başlanmıştır.

Okul programı

Dernek çalışan kadınların çocuklarına ders yapabilmek ve nezaret altında sıcak bir odada oturabilmek imkânını sağlamak üzere şehrin dar gelirli nüfusunun barındığı iki semtte, maarif müdürlüğünün de yardımı ile, iki okulda "okuma odaları" açmıştır. Birisi Gülverende, diğeri ise Çinçin bağlarındadır. Gülverende Devrim İlkokulunda açılan ve 120 çocuğu barındıran okuma odalarına ilâveten Federal Almanya Büyük Elçisinin ve arkadaşlarının yardımı ile günde 1400 çocuğa vitaminli süt veren bir "Süt Mutfağı" açılmıştır. Adı geçen okullarda normal öğretmenlere 100 Ura ek ödenek verilerek bu öğretmenlerin çalışma odalarında çocuklara nezaret etmeleri sağlanmaktadır.

Ankara Palastaki toplantıda okuma odalarının artırılması hakkında üyeler fikir binliğine varmışlardır. Çünkü her iki okulda da çalışma odaları açıldıktan sonra, çalışma randımanı yüzde 90 artmıştır. Okul yöneticileri tarafından üyelere bildirilen bu haber, çalışma yılının büyük mükâfatı olmuştur.

KÖŞEDEN

Koca Faik Bey....

Vildan Aşir SAVAŞIR

Faik beyin adını beni Galatasarayın ilk kısmına yatılı yazdırdıkları gün duymuşdum. Anlatanlar, onun masalara yaraşan kuvvetine örnek hikâyeler anlatıyor, gücü demirlen kırmaya yeter iyi yürekli bir dev olduğunu söylüyorlardı. Çoğunun sırasının içinde o emsalsiz atletik yapısının bütün ihtişamını gösteren bir gençlik resmi vardı. Ne güzel bir insandı. Biz onu o resimden ve hikâyelerinden tanır severdik, kendisini görmezdik. 1 numaralı jimnastik hocası, idmancılar şeyhi Faik hey, büyüklerin hocası idi; küçük çocuklarla meşgul olmazdı. Ben seneler boyunca hayalimde yaşattığım Faik beyi ilk defa bir kış sabahı kendi eseri olan jimnastikhanede gördüm. Ağarmış "a la brosse" saçları ve Yavuz Sultan Seliminkini hatırlatan bıyıkları ile sıralarımızdaki resmine benzemiyordu ama gene de çok yakışıklıydı. 1.90 metre civarında boyu, 120 kiloyu rahat aşan ağırlığı, dik duruşu, asil tavırları ve azıcık teatral hareketleri resminden bellediğimiz. Faik beyi pek güzel dile getiriyordu, O koca tanrı yapısından sade mihrap değil, çok şey yerinde kalmıştı.

Resmî bir törene giden ingiliz centilmeni gibi ağır fakat iddiasız giyinmişti. Bize, heybetli yapısına yaraşan kocaman sesi ile kuvvetli olmanın değerini, yolunu anlatıyor; bunun kutsal vasıtaları saydığı' gülleleri, barfiksleri, halkaları, paralelleri gösteriyordu. Ağzımızın suları aka aka dinlemiştik Faik beyi.. Ve o konuştukça hepimiz birer Faik bey oluvermiştik.

Jimnastik dersi gerçi programda yoktu; fakat Faik bey bizi haftada iki sahalı jimnastikhaneye toplar, önce öç beş dakika fransızca kumanda ile topluca hareketler yaptırır, sonradan gruplara ayırır, büyük aşkı olan âletlerde yetiştirmeye uğraşırdı. Bize jimnastik harekeli veya âletlerde hüner olarak reyi, nasıl öğrettiğini hatırlamıyorum. Buna rağmen iyice biliyorum ki o tarihte Alman jimnastiği diye anılan âletli jimnastiklerin büyük hüner sayılan bütün hareketlerini hep onun şefkat dolu gözlerinin önünde öğrenmiştik.

Keyifli günlerinde çöp gibi kollarımızı dev pençelerinin içme alır, bir eliyle başımızı okşar o yiğit sesi ile "Merak etmeyin, günü gelecek bunlar birer çelik pazu olacak" der, bizi teşvik ederdi.

Spor hayatımız boyunca kazandığımız madalyaların en kıymetlisini göğsümüze o takmıştır.

Üzerinde Fransızca olarak "Jimnastik hâtırası Profesör Faik bey" yazılı bu madalyaları kendi parası ile Pariste bastırmıştı.

Faik beyi biz sade hocamız diye değil Galatasarayın tarihini süsleyen vefalı yiğit ve asil bir evlât olarak tanır ve severdik. Çok severdik. Ama bu sevgi bizi çeşitli talebe muzipliklerinden alıkoymazdı. Sataşırdık, biç beğenmediği isveç, usulünün temsilcisi Selim Servi beyi hatırlatır, tahrik ederdik; jimnastik adımları ile yürütürken şipitik, şipitik ayağımızı sürükler, onu çileden çıkarırdık. Hiddetlenmiş görünür, bağırır, çağırır fakat bizi incitmekten âdeta çekinirdi.

İnsan yetiştirmekteki büyük kabiliyetine örnek saydığım için anlatacağım: Hayli palazlandığım ve Faik beyin vaktiyle oynadığı koca gülleleri tek kolla rahat kaldırdığım günlerde idim. Bir sabah jlmnastikhanenin soyunma odasında bir arkadaşımla azıcık kapışmıştık. Ben tez davranmış, işi bir yumrukta bitirmiştim. Aradan bir kaç saat ancak geçmişti ki hademe gelip beni Faik beyin çağırdığını söyledi. Koştum; karşılaşınca her zaman olduğu gibi elini öpüp başıma koymak istedim. Hâlâ gözlerimin önündedir o heykel gibi duruşu. Elini vermiyordu; bakışlarında sitem, sesinde kırgınlık vardı, "Seni bunun için mi yetiştirdim? bu muydu yar pacağın? Ömrünce bir daha kimseye el kaldırman sana hakkımı helâl etmem!" dedi. 15 yaşımda iken kulağıma takılan bu küpeyi bütün ömrümce bir daha çıkarmadım.

Haksızlığa, ceberrufa, palavraya hiç gelmezdi Faik bey. Ona bağlanan bütün hikâyelerin temelinde hu duygu ve çok ince bir mizah sevgisi vardı. Bu hikâyelerden bir tanesini kendisi anlatmaktan hoşlanırdı.

Rahmetli bir gün kolunda meşhur şemsiyesi ile Beşiktaştan tramvaya biner. Devir atlı tranvaylar devri idi. İri kadanalarının çektiği bu arabalar da otobüsler troleybüsler gibi her zaman tıklım tıklım dolardı. Faik bey koca cüssesinden utana sıkıla arka sahanlıkta bir yere sıkışır. Biraz sonra da arabanın önünden acı bir çığlık yükselir; iri yarı şekilsiz biri celebi tavırlı ufak tefek bir adamı bağıra çağıra azarlamaktadır.

"— Kör müsün herif ezdin ayağımı!"

"— Af buyurunuz beyefendi hiç istemezdim.."

"— Bak utanmadan istemiyordum, diyor... bir de isteyecekmiş zahir."

"— Niyaz ederim beyefendi; arz-ı itizar ederim."

"—..."

Adamcağız sıkılarak aşağıdan alıp özür dilerken, beriki öyle şirretlenir ki biçare kurtuluşu arabadan inmede bulur. Bu arada Faik bey de usul usul ileriye sokulur.

"— Bir şey mi oldu efendim?"

"— Ne soruyorsun, ayağıma bastı herif."

"— Hangisine efendim?"

"— Nah buna.."

"— Vah Vah? Neresine efendim, nasır filân mı var?"

"— Var ya... burada baksana"

Faik bey o dev yapısının bütün ağırlığı ile nasıra yüklenir. Ne feryat, ne çığlık... ne rica. Faik bey münasip gördüğü cezanın süresini kendi tayin edecektir.

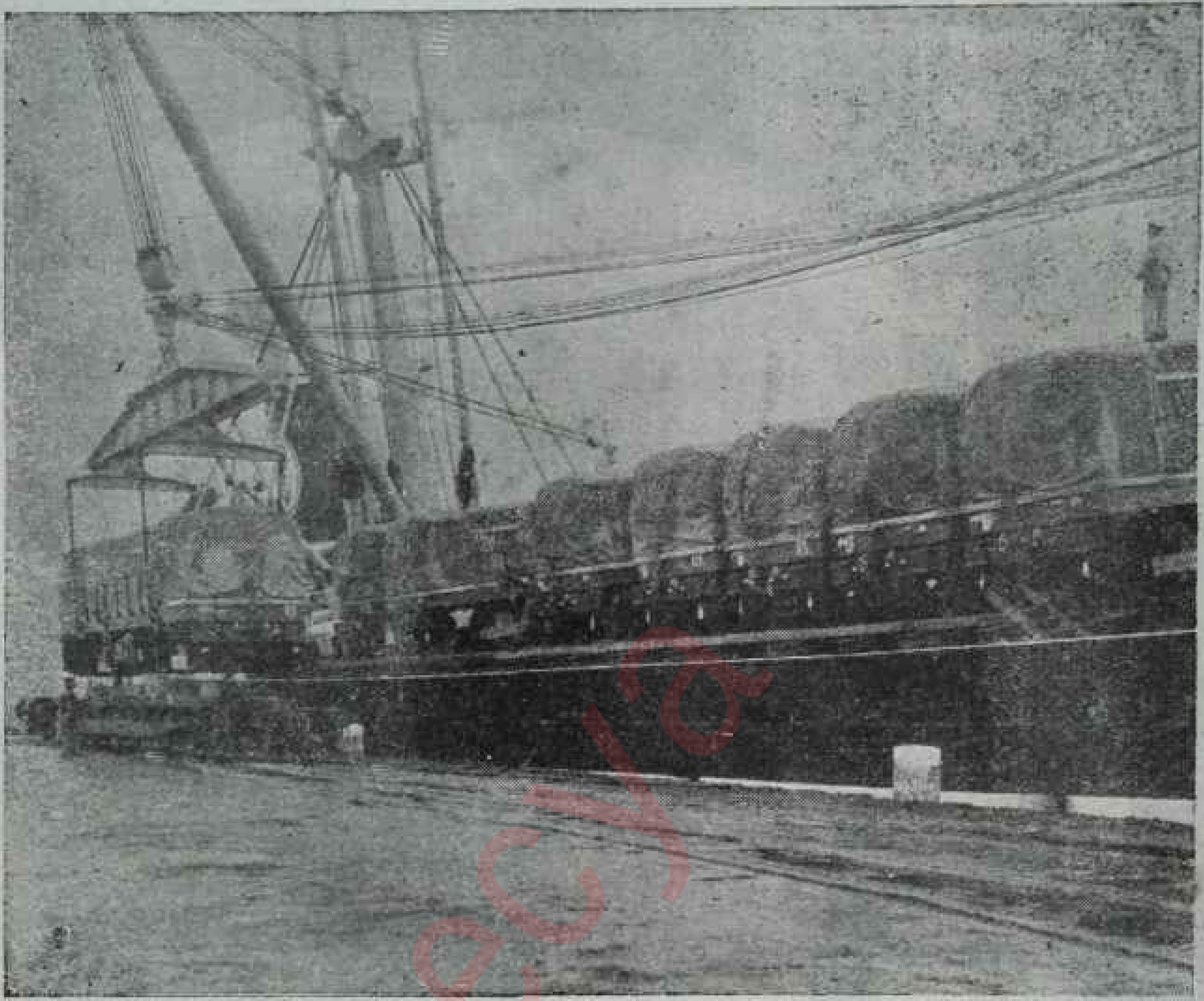
"— Peki hocam, adam ne yaptı sonra?"

"— Hiç, İlk durakta indi!"

HEPİMİZİN CEBİNDE
ATIF TUNA
TEKEL KİBRİTİ - VASATİ 50 ÇÖP
TEKEL KİBRİTİ - VASATİ 50 ÇÖP
TEKEL KİBRİTİ - VASATİ 50 ÇÖP
TEKEL KİBRİTİ - VASATİ 50 ÇÖP
TEKEL KİBRİTİ - VASATİ 50 ÇÖP
TEKEL KİBRİTİ

Dünyanın en iyi lokomotifleri

GENERAL MOTORS LOKOMOTİFLERİ

1962 de Denizaşırı müşterilerimize gönderdiğimiz vapurlar dolusu General Motors Diesel Elektrik lokomotiflerinden 314 tanesi Birleşik Devletlerdeki ve Kanadadaki tesislerimizde inşa edilmiştir. Ayrıca denizaşırı yerlerdeki Ortak Lokomotif İmalâtçılarımıza ek 87 Diesel lokomotif için başlıca parçalar teslim edilmiştir.

Bu 401 parçanın çoğu, dünyanın dört bir tarafındaki memnun müşterilerimizin tekrar edilmiş siparişleridir. Dünya demiryollarında, Kanada ve Birleşik Devletler hariç, halen faaliyet halinde 3.500.000 beygir takatinde GM Diesel lokomotif vardır ki bu, bütün diğer Diesel lokomotif imalâtçılarınkinden fazladır.

(AKİS - 334)